

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана
Франка

О.Є. Антонова, О.А. Дубасенюк, Н.Г. Сидорчук

Обдарована студентська
МОЛОДЬ:
здобутки, пошуки, перспективи

Житомир – 2006

О.Є. Антонова, О.А. Дубасенюк, Н.Г. Сидорчук
Обдарована студентська молодь: здобутки, пошуки, перспективи

УДК 378. 937

ББК 74.20

Ф 79

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка від 22 вересня
2006 року, протокол №*

Рецензенти:

А.В. Іванченко – доктор педагогічних наук, професор;

С.М. Максимець – кандидат психологічних наук, доцент;

С.Л. Яценко – кандидат педагогічних наук.

О 79 Антонова О.Є., Дубасенюк О.А., Сидорчук Н.Г.
Обдарована студентська молодь: здобутки, пошуки,
перспективи: Наук. збірник. – Житомир: Вид-во ЖДУ,
2006. – 96 с.

Колектив авторів

Антонова О.Є. – Р. І-3, 4.1, 4.4-4.10, 5;

Дубасенюк О.А. – Р. 4.2., 4.10, 5;

Сидорчук Н.Г. – Р.4.3, 4.10.

Збірник присвячено проблемі навчання обдарованих студентів у педагогічних та класичних університетах. У збірнику представлено науковий доробок діяльності кафедри педагогіки та науково-методичного центру роботи з обдарованою студентською молоддю Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Для вчителів, студентів, аспірантів, різних категорій педагогічних працівників.

УДК 378. 937

ББК 74.20

**© Видавництво Житомирського державного
університету імені Івана Франка, 2006**

ВСТУП

Економічні та соціальні перетворення в Українській державі зумовили необхідність реформування всіх ланок системи освіти. Перед сучасною школою постало завдання максимального розкриття і розвитку потенціалу кожної особистості, формування людини як суб'єкта соціального та професійного життя, підготовки її до самовдосконалення, самовизначення та самореалізації. Нова українська школа повинна забезпечувати всебічний розвиток індивідуальності людини як особистості та найвищої цінності суспільства на основі виявлення її задатків, здібностей, обдарованості і талантів. В Україні прийнято цілий ряд законів і програм (зокрема Закон України “Про освіту”, Національна програма “Діти України”, Програма розвитку обдарованих дітей і молоді, Указ Президента України про підтримку обдарованих дітей та інші), які спрямовані на створення загальнодержавної мережі навчальних закладів для обдарованої молоді.

Відповідна робота щодо реформування освіти в Україні має здійснюватися у кількох напрямках, серед яких пріоритетними визначено такі:

- необхідність створення державної системи добору і навчання талановитої молоді, розроблення і запровадження механізмів її державної підтримки (підкреслюється необхідність удосконалення і розвитку вітчизняних традицій з пошуку, підтримки і розвитку обдарованих дітей та молоді; сприяння їх залученню до участі у всеукраїнських і міжнародних олімпіадах, конкурсах, турнірах тощо);
- потреба у забезпеченні однакового доступу до освіти дітей і молоді з особливими потребами за рахунок забезпечення варіативності здобуття базової освіти відповідно до здібностей та індивідуальних можливостей (для цього передбачено створення цілісної багаторівневої системи закладів різних типів та форм власності для забезпечення розвитку здібностей, талантів та обдарувань дітей та молоді, а також індивідуалізацію навчання обдарованої учнівської та студентської молоді);
- необхідність залучення кращих інтелектуальних та духовних сил суспільства до освітньої сфери (при цьому визнається, що у системі педагогічної освіти повільно упроваджуються багатоваріантні моделі і програми здобуття педагогічної освіти, не забезпечується

диференційована підготовка педагогічних працівників для роботи з обдарованими дітьми у навчальних закладах).

Урахування названих тенденцій дає можливість забезпечити варіативність навчання (вибір різних освітніх та професійних програм, спеціалізацій); свободу вибору рівня освіти, спеціалізації та профілю залежно від спрямованості особистості, її здібностей та можливостей (обдарувань) за рахунок організаційно-методичної гнучкості; більш повну реалізацію творчого потенціалу особистості як результат здійснених змін.

У провідних країнах світу проблема обдарованості розробляється з середини ХХ століття, коли ще на рубежі 50-60-х років були створені школи для талановитих дітей та молоді. У США 1972 року Державний Комітет з освіти запропонував ученим розробити Програму з розвитку обдарованості і дати їй визначення, а з 1975 року тут існує Міжнародна асоціація щодо обдарованих дітей; у Великобританії створено Центр досліджень обдарованих дітей та молоді, діє асоціація “Обдарованим дітям”; у Німеччині впроваджено особливу службу консультацій з питань соціального навчання найздібніших учнів; у Франції з середини 80-х років у деяких навчальних закладах з’явилися класи для обдарованих учнів; у квітні 1989 року у Москві при Інституті психології АПН Росії відкрито Центр творчої обдарованості, на базі якого стали з’являтися школи для обдарованих дітей. Тобто педагоги, психологи, соціологи і чиновники цих країн одностайні у своїй думці про необхідність своєчасного виявлення талановитої молоді і розвитку її здібностей.

В Україні у 1991 році розроблено програму „Творча обдарованість”. До конкретних позицій програми належать: теоретичні дослідження психолого-педагогічних проблем здібностей, обдарованості, таланту; розробка нових та оновлених концепцій загальної обдарованості, творчої обдарованості, спеціальної та професійної обдарованості, до якої відносять наукову, технічну, педагогічну, художню, релігійну та ін.; багатопланова, багатоаспектна психолого-педагогічна практична робота у загальноосвітніх школах, дошкільних закладах, ліцеях, гімназіях, а також у вищих закладах освіти.

Отже, одним із провідних завдань вищого навчального закладу є підтримка і розвиток обдарованої особистості, адже прогрес практично

всіх галузей діяльності залежить від людей, які нестандартно сприймають навколишній світ, надзвичайно діяльні, енергійні, працездатні і можуть досягати в обраній ними сфері діяльності високих результатів. Як великі могутні ріки беруть свій початок з тисяч джерел і сотень малих рік, так і суспільний прогрес складається із діяльності тисяч і мільйонів творчих особистостей. Саме люди творчої наснаги порушують інертність суспільства, реформують його, а часом й руйнують все те, що для суспільства стало звичним, стабільним.

Розвиток же обдарованості майбутнього спеціаліста потребує створення у ВНЗ цілісної, самокерованої системи, яка передбачала б виявлення та підтримку обдарованої молоді; розвиток та реалізацію її здібностей; стимулювання творчої роботи студентів та викладачів; активізацію навчально-пізнавальної діяльності молоді; формування резерву для вступу у ВНЗ, магістратуру та аспірантуру, підготовку наукових та педагогічних кадрів.

Передумови для реалізації означеної проблеми у Житомирському державному університеті створювалися впродовж останнього десятиріччя. Зокрема, на кафедрі практичної психології активно працює група молодих учених на чолі з доктором психологічних наук, академіком В.О. Моляко та кандидатом психологічних наук, докторантом Інститут психології О.Л. Музикою, які вивчають природу обдарованості, передумови її розвитку, творчість як засіб особистісного росту і гармонізації людських стосунків. Кафедрами педагогіки, соціальної педагогіки та педагогічної майстерності, інноваційних технологій освіти та виховання, методики викладання іноземних мов та іншими з початку 90-х років триває плідна робота щодо розробки та впровадження у навчально-виховний процес університету новітніх педагогічних технологій навчання студентів, якими передбачається індивідуалізація навчання майбутніх учителів, розвиток їх творчого потенціалу, максимального врахування природних задатків та здібностей тощо. Впродовж 1999-2004 років на базі університету проводилися заключні етапи Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки та математики, що дало можливість розробити конструктивні підходи до їх організації. Результативність даної роботи підтверджують перемоги студентів університету в олімпіадах протягом останніх років. За плідну роботу з обдарованою студентською молоддю та значний внесок у підготовку і проведення Всеукраїнської

студентської олімпіади група викладачів університету нагороджена Почесними Грамотами Міністерства освіти і науки України – О.А. Дубасенюк, Н.А. Сейко, С.С. Вітвицька, О.Є. Антонова та інші.

Враховуючи актуальність визначеної проблеми та об'єктивну потребу в обдарованих, творчо працюючих учителях у Житомирському державному університеті імені Івана Франка розроблено Положення про роботу з обдарованою студентською молоддю, а з 2003 року діє Науково-методичний центр роботи з обдарованою студентською молоддю, який здійснює роботу за такими напрямками: вивчення мотивації навчальної діяльності студентів, їх цільових установок та ціннісних орієнтацій; визначення рівня розвитку професійно-педагогічних здібностей та якостей майбутнього вчителя; організація науково-дослідницької роботи студентів; підготовка майбутніх учителів до професійно-педагогічної творчості; розвиток художньо-естетичної творчості студентів; розвиток фізичних здібностей та збереження здоров'я майбутніх учителів; довузівська підготовка педагогічно обдарованих школярів.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 400 від 24.05.06 Центром здійснюється консультативна допомога у проведенні дослідно-експериментальної роботи за темою „Вплив інтегративно-діяльнісного підходу на розвиток інтелектуальних здібностей учнів” за науково-педагогічним проектом „РОСТОК” на базі Бердичівської міської гуманітарної гімназії № 2 Житомирської області.

Проект діяльності Центру було подано на конкурс у межах щорічної виставки „Сучасна освіта в Україні – 2006” у номінації “Упровадження нових форм організації навчально-виховного процесу” – „Система роботи з обдарованою молоддю”. Разом з іншими проектами він отримав схвалення (Золота медаль у даній номінації), керівника Центру нагороджено почесним дипломом дев'ятої міжнародної виставки навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні – 2006” „за особистий творчий внесок в удосконалення навчально-виховного процесу”.

У представленому збірнику виокремлено загальні підходи, форми та методи цілеспрямованої роботи з обдарованою студентською молоддю. Сподіваємося, що це дослідження допоможе науковцям, педагогам-практикам, майбутнім учителям, для яких проблема виявлення, розвитку, навчання та виховання обдарованих дітей стала справою їх професійної діяльності.

**Положення
про роботу з обдарованою студентською молоддю**

**Положення
про роботу з обдарованою студентською молоддю**

(затверджено 01.12.2003 року,
наказ № 347)

Дане Положення спрямоване на формування у Житомирському державному університеті імені Івана Франка цілісної, саморегульованої системи стосовно

- ✓ виявлення і підтримки обдарованої студентської молоді;
- ✓ розвитку та реалізації здібностей студентів;
- ✓ стимулювання творчої роботи студентів та викладачів;
- ✓ підвищення якості підготовки спеціалістів;
- ✓ активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів;
- ✓ формування резерву для вступу до магістратури та аспірантури;
- ✓ підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів для потреб університету, а також середніх загальноосвітніх, спеціальних та вищих навчальних закладів міста Житомира та Житомирської області.

Досягнення цієї мети передбачає, що обдаровані студенти мають приносити реальну користь вже у період навчання у ВНЗ, а її реалізація забезпечить додатково дух змагальності у процесі навчання, завдяки чому у більшій кількості студентів підвищиться інтерес до навчання та рівень успішності.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Науково-дослідна робота в університеті є органічною складовою освітньої діяльності, яка охоплює навчальну, виховну, наукову, культурну, методичну діяльності.

Творча самостійна робота студентів під час навчання, в свою чергу, є одним з основних показників якості підготовки спеціалістів з вищою освітою.

1.2. Активізації творчої самостійної роботи студентів сприяють:

- застосування проблемних запитань під час лекційних та практичних занять;
- виконання лабораторних робіт дослідницького характеру;

➤ виконання індивідуальних і групових завдань творчого характеру під час вивчення загальнопедагогічних та фахових дисциплін, а також під час проходження педагогічної практики;

➤ підготовка рефератів;

➤ виконання курсових та дипломних робіт з елементами наукових досліджень тощо.

1.3. Одним з провідних видів творчої діяльності є науково-дослідна робота студентів, яка забезпечує формування в них навичок самостійного набуття знань, розвитку творчості, а також дозволяє підготувати з частини обдарованих студентів резерв для вступу до аспірантури.

1.4. Участь студентів у науково-дослідній роботі здійснюється різними способами:

➤ науково-дослідна робота студентів, що включена до навчального процесу, виконання курсових досліджень;

➤ науково-дослідна робота за бюджетною тематикою, за міжнародними грантами;

➤ участь у роботі наукових гуртків, наукових семінарів, проблемних груп при кафедрах, провідних наукових школах;

➤ участь у роботі Міжнародних, Всеукраїнських, регіональних наукових конференцій, олімпіад за спеціальністю тощо.

1.5. До виконання курсової НДРС та участі в інших формах НДР залучаються студенти, які виявили бажання і продемонстрували здібності до наукової роботи.

1.6. Завдання щодо дослідницької роботи студентів можуть бути поділені на такі групи:

✓ інформаційно-ознайомлювальні, коли студенти самостійно вивчають досвід педагогічної діяльності, викладений у літературних джерелах;

✓ проблемні, виконання яких стимулює студента самостійно шукати розв'язання навчальної, теоретичної чи практичної задачі.

1.7. Завдання дослідницького спрямування студентів можуть мати такий характер:

✓ Участь у розробці конкретних науково-практичних аспектів згідно плану наукової діяльності кафедр;

✓ інтегровані завдання, які інформаційно та логічно поєднують кілька завдань з декількох профільних дисциплін кафедри;

**Положення
про роботу з обдарованою студентською молоддю**

✓ комплексні завдання, що виконуються студентами впродовж всього періоду навчання (дипломні, курсові, творчі роботи).

1.8. На студента, залученого до виконання держбюджетної НДР, оформлюється бланк індивідуального завдання встановленого зразка.

1.9. Результатом науково-дослідної роботи студентів університету є:

- написання магістерських, дипломних, курсових робіт;
- підготовка наукових статей, доповідей;
- подання наукових робіт на конкурси, олімпіади;
- підготовка експонатів на виставки;
- створення нових лабораторних робіт;
- подання реальних наукових проектів (робіт) на

Всеукраїнські конкурси тощо.

**ОСНОВИ ПРОГРАМИ ПОШУКУ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ
ПІДГОТОВКИ ОБДАРОВАНИХ СТУДЕНТІВ**

2.1. Робота з обдарованими студентами має індивідуальний характер.

2.2. Програма пошуку та індивідуальної підготовки обдарованих студентів здійснюється за конкурсною основою і стосовно підготовки являє собою комплексну форму науково-дослідної роботи студентів.

2.3. Програма здійснюється на основі діючого Положення та навчальних програм підготовки магістрів в університеті.

2.4. Початковий контингент учасників Програми формується у 2 семестрі (у квітні місяці) з урахуванням усіх результатів у навчанні, науковій і суспільній роботі. Відбір ведуть випускаючі або інші зацікавлені кафедри і роблять це гласно, з обговоренням кожної кандидатури в академічних групах.

2.5. Зарахування до програми індивідуального навчання здійснюється на основі подання кафедри, узгодженого з деканом факультету, та письмової заяви студента на ім'я ректора університету.

2.6. Після зарахування до програми індивідуального навчання, кожен її учасник, як правило, залишається у своїй академічній групі і зберігає перед колективом всі свої обов'язки.

2.7. Кількість учасників програми може досягати 10% від всіх студентів даної спеціальності.

2.8. Додатково контингент учасників програми може бути доповнений за результатами 4 семестру з урахуванням вимог п.2.4. Положення.

2.9. Наступні етапі відбору здійснюються у 8 та 10 семестрах. При цьому число студентів, які завершують навчання в університеті у межах програми, повинно наближатися до числа планового набору до аспірантури за даною кафедрою.

2.10. Після кожного конкурсного відбору списки учасників програми, розглянуті і затверджені на засіданнях кафедр, передаються в деканати. У деканатах формуються зведені списки, які до 10 травня передаються до навчального відділу та до відділу аспірантури.

2.11. Індивідуальна підготовка студентів передбачає:

- навчання за індивідуальними графіками з наданням права на дострокове складання екзаменів та заліків;
- обов'язкове надання кожному студенту наукового керівника з числа професорів та доцентів;
- ефективне застосування при підготовці спеціалістів всіх форм та методів наукової роботи;
- обов'язкове складання для кожного студента індивідуального плану роботи на поточний навчальний рік.

2.12. Індивідуальний план студента, затверджений на кафедрі і погоджений з деканатом повинен вміщувати індивідуальний графік навчальної роботи, план науково-дослідної роботи із зазначенням очікуваних конкретних результатів, а також план суспільної роботи.

2.13. Графік навчальної роботи повинен бути побудованим таким чином, щоб виконувалися основні вимоги навчального плану за даною спеціальністю. Разом з тим, графік має бути "спрофільованим" за спеціальністю ВАК України. При цьому бажано, щоб керівник студента відразу планувався надалі і як керівник аспіранта.

2.14. Індивідуальний план має органічно поєднувати розв'язання завдань як навчальної, так і науково-практичної роботи студента. Припускається заміна дисциплін, їх поєднання або введення до них додаткових розділів (при цьому сумарне навантаження

**Положення
про роботу з обдарованою студентською молоддю**

обов'язкової навчальної роботи не повинно перевищувати встановлених нормативів).

2.15. Індивідуальний план останнього року навчання студента в університеті, як правило, передбачає складання кандидатського мінімуму з філософії та іноземної мови. До того часу студент повинен мати публікації у спеціалізованих виданнях.

2.16. Індивідуальні плани студентів-учасників програми повинні передбачати обов'язкове оволодіння однією чи двома іноземними мовами.

2.17. Перелік дисциплін чи їх розділів за спеціальностями, в які можуть вноситися зміни, складається методичною радою університету.

2.18. Студенти-учасники програми мають індивідуальний режим виконання і складання завдань, можуть факультативно відвідувати заняття за рядом дисциплін, які викладаються в університеті. Перелік цих дисциплін визначається науковим керівником студента, узгоджується у встановленому порядку на кафедрі та затверджується деканом. Ці дисципліни також вносяться в індивідуальний графік.

2.19. Для систематичного гласного контролю за ходом індивідуальної підготовки студентів щорічно протягом квітня у 4,6 і 8 семестрах здійснюється конкурсна атестація учасників Програми на науковому семінарі кафедри (наукової школи) за участю академічних груп з фаху. Кожен студент готує доповідь і представляє звіт про свою роботу. При атестації враховується також думка академічної групи.

2.20. Якщо студент не виконав завдання індивідуального плану, що встановлюється під час атестації, то він переводиться на навчання за загальним режимом. Питання про відкликання студента-учасника Програми має право поставити перед кафедрою і колектив академічної групи.

2.21. Зарахування до програми індивідуального навчання, призначення наукового керівника, а також переведення студента на загальний режим навчання оформлюються відповідними наказами по університету.

2.22. Відповідальність за ефективну роботу за програмою пошуку та індивідуальної підготовки обдарованих студентів

покладено на деканів та завідуючих кафедрами, які беруть участь у реалізації Програми.

РОЛЬ ЗАГАЛЬНОНАУКОВИХ І ФАХОВИХ КАФЕДР

3.1. Загальнонауковими та фаховими кафедрами університету здійснюється робота, спрямована на

- ✓ розвиток у студентів інтересу до творчої самостійної діяльності;
- ✓ виявлення здібностей кожного студента до виконання такої діяльності;
- ✓ відбір кандидатур для участі у Програмі індивідуальної підготовки спеціалістів;
- ✓ передачу списків обдарованих студентів до відповідних провідних та інших зацікавлених кафедр.

3.2. Загальнонаукові та фахові кафедри у межах реалізації Програми індивідуальної підготовки працюють у тісному контакті з провідними та іншими зацікавленими кафедрами університету. Такий зв'язок передбачає:

- ✓ сумісне керівництво роботою студентів – учасників програми на 2-3 курсах;
- ✓ розробку й узгодження змін у робочих програмах курсів, а також додаткових розділів курсів для самостійного вивчення студентами, введенням до курсів конкретних прикладів за спеціальностями, наприклад, досвід учителів-майстрів, що повинно стимулювати творчу активність студентів;
- ✓ розробку тестів, навчально-творчих завдань, тем курсових НДРС;
- ✓ сумісне виконання держбюджетних та госпрозрахункових тем.

3.3. Для виконання Програми індивідуальної підготовки студентів первинними опорними кафедрами в університеті є кафедри

3.4. Кафедри, вказані у п. 3.3, відіграють провідну роль у підготовці спеціаліста, формують широту його кругозору й професійний рівень у межах реалізації Програми, забезпечують додатково підготовку студентів-учасників Програми, засвоєння і оволодіння ними відповідними методами дослідження з метою практичної їх реалізації у своїй професійній педагогічній діяльності.

**Положення
про роботу з обдарованою студентською молоддю**

3.5. Відповідальність за своєчасне виявлення обдарованих студентів та обґрунтованість оцінки їх здібностей покладається на завідувачів загальнонауковими та фаховими кафедрами.

4. СТАТУС ТА ЗАОХОЧЕННЯ НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

4.1. Програма індивідуальної підготовки обдарованих студентів підвищує вимоги до викладачів і повинна сприяти виявленню серед них підготовлених, перспективних молодих науковців.

4.2. Науковий керівник несе особисту відповідальність перед кафедрою за якість керівництва перш за все навчально-дослідною роботою студента. При цьому він контролює виконання студентом всіх позицій індивідуального плану.

4.3. Навантаження наукового керівника складає 17 годин на рік на одного студента 2-3 курсів та 25 годин на рік на одного студента 4-5 курсів.

Навантаження співкерівника (консультанта) від загальнонаукової (фахової) кафедри – 8 годин на рік на одного студента.

На студентів-учасників програми керівництво НДРС окремо не планується (передбачено в індивідуальному плані викладача як навантаження другої половини робочого дня).

4.4. За умови успішного захисту дисертації аспірантом, з яким науковий керівник та консультант працювали із студентських років, університет відшукує можливість їх матеріального заохочення.

**5. ПРАВА СТУДЕНТІВ-УЧАСНИКІВ ПРОГРАМИ І ГАРАНТІЇ
УНІВЕРСИТЕТУ**

5.1. У середині X семестру на конкурсній основі виявляються найкращі студенти, які проявили себе у навчанні та науковій роботі. Їм гарантується право першочергового зарахування відразу до аспірантури (за умови успішного складання аспірантських іспитів).

5.2. Після успішного закінчення аспірантури і захисту дисертації учаснику Програми гарантується працевлаштування.

5.3. Студент-учасник програми навчається за індивідуальним планом.

5.4. Студенти-учасники Програми, які навчаються за контрактною основою, здійснюють оплату за навчання на загальних умовах, без врахування додаткових витрат університету.

5.5. Студенти-учасники Програми мають право на першочергове проходження стажування за кордоном, якщо остання буде впроваджена в університеті.

5.6. Університет представляє кандидатури кращих студентів та аспірантів – учасників Програми на конкурси щодо стипендій Президента, Кабінета Міністрів України для молодих вчених тощо.

5.7. Університет надає можливість студентам-учасникам Програми друкувати у спеціалізованих фахових виданнях результати наукових досліджень, брати участь в олімпіадах, роботі конференцій.

5.8. Університет забезпечує систему робочих контактів учасників Програми з ректоратом з метою надання допомоги у вирішенні поточних проблем.

5.9. Університет забезпечує можливість доступу учасників Програми до мережі INTERNET на основі окремого положення.

5.10. До 5% базового бюджетного фінансування НДР спрямовується на конкурсній основі на наукові проекти, які виконуються аспірантами-учасниками Програми, підготовка дисертацій яких дійшла завершального етапу.

6. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ТВОРЧИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

6.1. Можливим є поява груп чи декількох студентів-учасників Програми, поєднаних одним науковим завданням, що відкриває шляхи до нових і сильних наукових колективів.

6.2. Розповсюдження Програми на систему ранньої профорієнтації старшокласників, які навчаються у профільних школах і класах.

**СТРУКТУРА
НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЦЕНТРУ
РОБОТИ З ОБДАРОВАНОЮ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ**

Аналітико-інформаційний відділ

Завдання:

- ✓ сприяти створенню позитивного інформаційного простору у контексті обдарованості студента;
- ✓ вивчати мотивацію навчальної діяльності студентів, їх цільові установки та ціннісні орієнтації;
- ✓ визначати рівень розвитку професійно-педагогічних здібностей та якостей майбутнього вчителя;
- ✓ розробити пріоритетні напрями у побудові роботи центру.

Форми та методи роботи: спостереження, анкетування, тестування, опитування, статистична обробка даних за допомогою математичних методів, тощо.

Відділ науково-дослідницької роботи студентів

Завдання:

- ✓ організувати та керувати науково-дослідною роботою студентів; координувати роботу Студентського наукового товариства, студентських проблемних груп та наукових гуртків;
- ✓ здійснювати зв'язки з факультетами, кафедрами;
- ✓ випусками студентські наукові видання.

Форми та методи роботи: бесіди зі студентами, зустрічі з досвідченими науковцями, обмін досвідом, науково-практичні конференції, круглі столи, „Школа майбутнього науковця”, тощо.

Відділ професійно-педагогічної творчості

Завдання:

- ✓ сприяти формуванню педагогічної компетентності майбутнього вчителя;
- ✓ стимулювати професійну спрямованість та позитивну мотивацію студентів на педагогічну діяльність;
- ✓ здійснювати навчально-методичну роботу, спрямовану на вдосконалення у майбутніх учителів педагогічних здібностей;

- ✓ розробити і впровадити комплекс методик щодо розвитку педагогічної креативності;

- ✓ організовувати педагогічну практику студентів у середніх загальноосвітніх закладах нового типу, з метою ознайомлення майбутніх педагогів з досвідом роботи творчо працюючих учителів-майстрів, тощо

Форми та методи роботи: активні методи навчання, ділові ігри, тренінги, олімпіади, конкурси педагогічної майстерності, аукціони педагогічних ідей; педагогічний театр, педагогічна практика, відвідування уроків творчо працюючих учителів, тощо.

Відділ соціально-педагогічної творчості

Завдання:

- ✓ створювати умови для максимального розвитку соціально-педагогічних якостей майбутнього вчителя;

- ✓ сприяти діяльності волонтерського загону та „Телефону довіри”;

- ✓ організувати діяльність студентської соціальної служби.

Форми та методи роботи: клуб „Волонтер”, „Телефон довіри”, консультативна діяльність, тренінгові програми, соціально-психологічна підтримка студентів.

Відділ художньо-естетичної творчості

Завдання:

- ✓ створювати умови для максимального розвитку творчих художньо-естетичних здібностей та можливостей майбутнього вчителя;

- ✓ організовувати та проводити виставки творчого доробку студентів;

- ✓ випускати друковані видання, в яких відображати результати творчих пошуків студентської молоді.

Форми та методи роботи: гуртки художньої творчості на всіх факультетах, ансамблі, вокальні колективи; команди КВК; підготовка та проведення фестивалів, конкурсів, концертів, тощо.

**Відділ розвитку фізичних здібностей
та збереження здоров'я**

Завдання:

- ✓ створювати умови для максимального розвитку фізичних здібностей та можливостей майбутнього вчителя;
- ✓ пропагувати та формувати здоровий спосіб життя студентів.

Форми та методи роботи: спортивні секції та клуби для всіх факультетів, організація та проведення змагань, турнірів, тощо.

**Відділ підготовки студентів до участі
у Всеукраїнських олімпіадах**

Завдання:

- ✓ здійснювати підготовку студентів до Всеукраїнських олімпіад з предмету та спеціальності;
- ✓ організовувати і проводити I (факультетський та загальноуніверситетський) тур Всеукраїнських олімпіад з предмету та спеціальності;
- ✓ організовувати і проводити II (Всеукраїнський) тур студентських олімпіад з дисциплін та спеціальностей університету (як базовий навчальний заклад);
- ✓ розробляти технології та створювати методичні рекомендації стосовно організації та проведення олімпіад, видавати відповідну навчально-методичну літературу тощо.

Відділ міжнародних та міжрегіональних зв'язків

Завдання:

- ✓ розвивати співпрацю з вищими навчальними закладами України та зарубіжжя;
- ✓ здійснювати обмін досвідом щодо роботи з обдарованою студентською молоддю;
- ✓ організовувати та брати участь у студентських науково-практичних конференціях;
- ✓ вивчати досвід роботи загальноосвітніх навчальних закладів різного типу тощо.

Форми та методи роботи: організація та проведення студентських науково-практичних конференцій, тематичних читань; зустрічі із учителями-майстрами тощо.

Відділ довузівської підготовки педагогічно обдарованих школярів

Завдання:

- ✓ виявляти педагогічно обдарованих учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів міста та області;
- ✓ організовувати діяльність Факультету майбутнього вчителя;
- ✓ здійснювати педагогічну підтримку здібної молоді та створювати умови для продовження їх навчання в університеті тощо.

Форми та методи роботи: лекції, семінари, бесіди, ділові ігри, екскурсії, олімпіади, „Дні відчинених дверей”, відвідування лабораторій університету, тощо.

ОБЛАДНАННЯ ЦЕНТРУ

Діагностичні матеріали: спеціальні методики, тести тощо, за якими всі бажаючі можуть перевірити себе і свої здібності.

Комп'ютерний банк даних про здібності та успіхи студентів: результати шкільної успішності, показники тестування на домінуючі здібності, участь у студентському житті, науково-дослідницькій роботі, участь в олімпіадах, творчі доробки тощо.

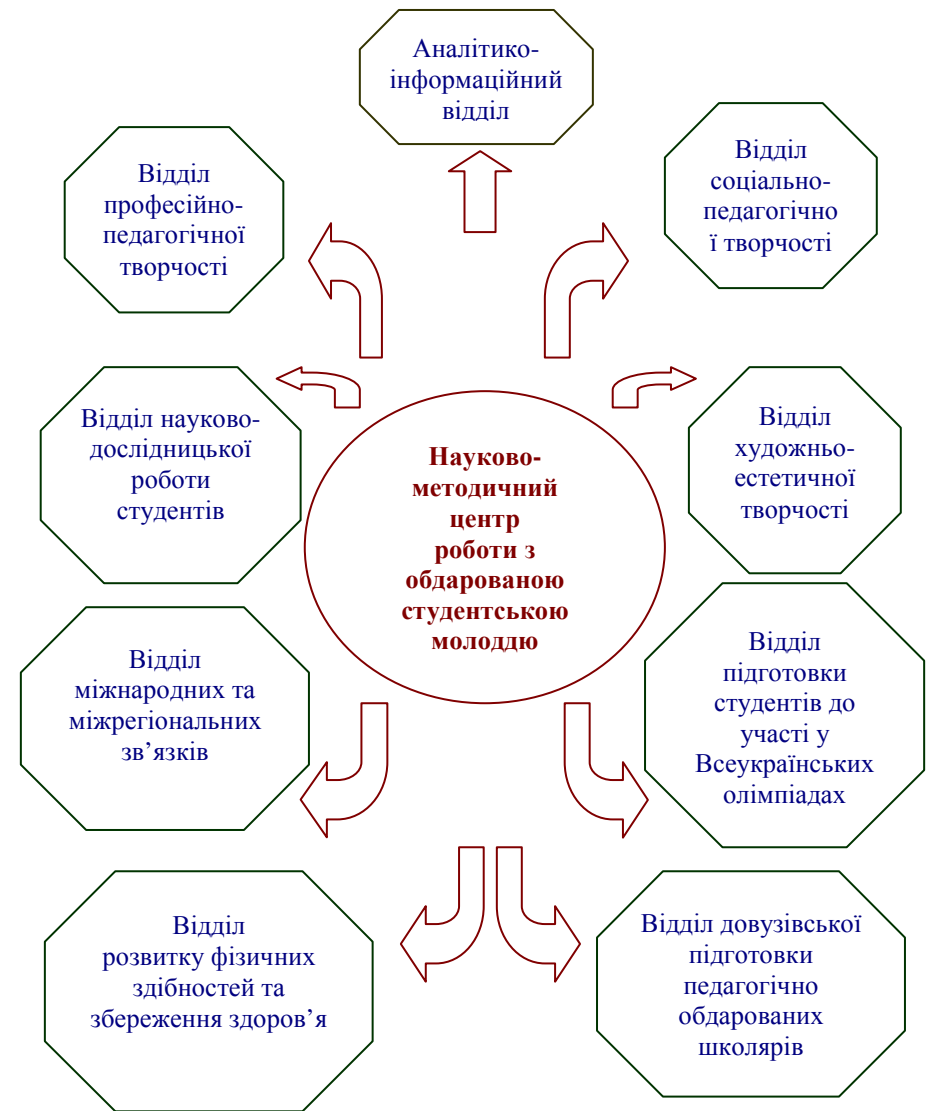
Інформативні матеріали: про діяльність гуртків, проблемних груп, художніх колективів, творчих майстерень, наукових проблемних груп, які діють в університеті та на факультетах (факультет, напрями роботи, керівник, результати діяльності тощо).

Інформація про студентів – учасників та переможців Всеукраїнських олімпіад, творчих конкурсів, фестивалів тощо: фотоматеріали, дипломи переможців, публікації у пресі, творчий доробок, відео матеріали.

Матеріали для вчителів: наукова та довідкова література, діагностичні методики, публікації у пресі про досвід роботи шкіл з навчання та виховання обдарованих дітей, узагальнення досвіду загальноосвітніх закладів з цієї проблеми, зразки допоміжних засобів (особиста картка учня, індивідуальна програма розвитку учня тощо).

Збірники студентських наукових праць.

Творчі роботи студентів університету: постійно діюча виставка.

РОБОЧА КОНЦЕПЦІЯ ОБДАРОВАНОСТІ

Спираючись на аналіз наукових доробок науковців, обдарованість можна уявити як систему, що охоплює такі складові:

1) *ядро обдарованості:*

- *здібності на рівні вищому за середній* – як сукупність індивідуально-психологічних особливостей, що є умовою успішного, високоякісного виконання людиною певної діяльності і зумовлюють різницю у динаміці оволодіння потрібними для неї знаннями, уміннями та навичками;
- *креативність* – як здатність до творчого пошуку, нестандартного розв’язання задач, що характеризується за цілим рядом параметрів (дивергентне мислення, вміння бачити проблему, здатність генерувати нові, оригінальні ідеї, відчуття витонченості організації ідей, здатність до синтезу та аналізу, швидкість мислення, розвинута інтуїція, здатність до ризику, гнучкість у мисленні та діях);
- *спрямованість особистості до певного виду діяльності* – як бажання працювати саме у цій сфері, отримування задоволення від діяльності, потреба постійно повертатися до неї.

2) *чинники*, що впливають на рівень прояву (реалізації) основних компонентів ядра обдарованості

- *спадкові дані* – біофізіологічні, анатомо-фізіологічні особливості організму (задатки) – які є передумовою розвитку відповідних здібностей;
- *середовище* – стимулююче оточення, що відповідає розвитку відповідних здібностей (родина, школа, держава та ін.);
- *виховні впливи* – цілеспрямований розвиток здібностей та обдарувань за умови єдності у діяльності сім’ї, загальноосвітнього закладу, позашкільних закладів освіти;
- *досвід виконуваної діяльності* – включення людини у різні види діяльності щодо оволодіння суспільним досвідом і вміле стимулювання її активності у цій діяльності, що здатне здійснити дієвий розвиток її потенційних можливостей;
- *особливості емоційно-вольової сфери* – які проявляються у наполегливості щодо виконання завдань, у прагненні до змагань, упевненості у своїх силах і здібностях, повазі до інших, емпатійному

ставленні до людей, терпимості до особливостей інших людей, схильності до самоаналізу, толерантному ставленні до критики, готовності поділитися речами й ідеями, незалежності у мисленні і поведінці, почутті гумору;

- наявність системи цінностей – що відображається у реалістичній „Я”-концепції, внутрішній мотивації, яка зумовлюється ціннісними змістами індивідуальної свідомості, автономністю, самодостатністю, незалежністю від ситуативних чинників, спрямованістю у майбутнє;

- випадковість – опинитися у потрібному місці у потрібний час, зустріч із Своїм Учителем тощо [4, с. 272-274].

Основні концептуальні ідеї діяльності центру роботи з обдарованою студентською молоддю:

- ✓ *Необдарованих людей не існує. Обдарованою є практично кожна людина, однак кожна обдарована по-своєму. Завдання педагога полягає у тому, щоб допомогти особистості, що формується, виявити і максимально розвинути її домінуючі здібності й обдарування.*
- ✓ *Реалізуючи свій власний потенціал у процесі навчання, майбутні вчителі навчаються виявляти і розвивати обдарування учнів. Адже обдарований учень починається з обдарованого вчителя (інтелект загострюється інтелектом, характер виховується характером, особистість формується особистістю).*
- ✓ *Розвиток обдарованості майбутнього спеціаліста потребує створення у ВНЗ цілісної, самокерованої системи, яка передбачала б виявлення та підтримку обдарованої молоді, розвиток та реалізацію її здібностей, стимулювання творчої роботи студентів та викладачів, активізацію навчально-пізнавальної діяльності молоді.*

НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРУ

АНАЛИТИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ

Необхідним та одним із найважливіших компонентів у системі роботи з обдарованою молоддю є діагностика обдарованості, яка має бути послідовною, різноманітною, поетапною.

Програма психолого-педагогічного пошуку обдарованих студентів складається із ряду послідовних **етапів**.

I етап – вивчення інтересів і рівня розвитку студентів за допомогою анкетування викладачів, самих студентів, їх батьків, вивчення та аналізу результатів академічних досягнень, результатів їхньої творчої роботи. На цьому етапі визначається чим відрізняються студенти за здібностями та поведінкою.

II етап – тестування. Використовуються тести для визначення рівня знань або вмінь студентів з конкретних навчальних дисциплін.

III етап – визначення рівня загального розумового розвитку студентів за допомогою стандартизованих (державних, регіональних) тестів здібностей та тестів загального розумового розвитку. На даному етапі оцінюються і ранжуються академічні досягнення за державними та регіональними нормами.

IV етап – використання психологічних тестів. Оцінюється рівень розвитку пізнавальних процесів: пам'ять, тип мислення, увага, уява, сприймання, відчуття, мовлення. Визначаються типологічні властивості нервової системи, функціональної асиметрії великих півкуль, характерологічні якості особистості, встановлюються індивідуальні відмінності щодо вікових норм.

V етап – індивідуальне тестування студентів з підвищеними розумовими здібностями (за результатами I–IV етапів) психологом. Оцінюється і прогнозується рівень інтелектуальних, творчих, психомоторних здібностей та академічних досягнень. Використовуються адаптовані психологічні тести інтелекту, креативності, академічних досягнень та психомоторні тести.

VI етап – аналіз результатів діагностування на попередніх етапах (I–V) для визначення видів обдарованості досліджуваних – психомоторна, інтелектуальна, творча, академічна, соціальна (соціальна компетентність; організаторські, лідерські здібності) та

**Напрями діяльності Центру:
аналітично-інформаційний**

духовна (високі моральні якості, альтруїзм). Вивчаються умови, що необхідні для розвитку обдарованих студентів.

VII етап – розробка конкретних індивідуальних програм розвитку особистості обдарованого студента з її психолого-педагогічним забезпеченням.

Основні **вимоги** до діагностики обдарованості:

1. Оцінка обдарованості повинна бути комплексною. Окрім рівня розвитку інтелекту, необхідно з'ясовувати творчі здібності, **психосоціальний** та фізичний розвиток. Важливо пам'ятати про якісну сторону оцінки. Особистість, яка показала високі результати хоча б по одному з цих параметрів, слід розглядати як обдаровану.
2. Тільки довготривалий облік може бути об'єктивним.
3. Найбільш ефективні для **психодіагностичної** роботи – **психотренінги**. Тренінгові методики мають на меті розвиток, у процесі якого можна розвивати довготривалу діагностику, тим самим знайти деякі психологічні перешкоди.
4. Необхідно враховувати потенційні можливості особистості.
5. Слід спиратися на **валідні** методи діагностики.
6. В діагностиці обдарованості повинні брати участь різні спеціалісти: психологи, педагоги, батьки, діти. Для кожного з них повинен бути свій, спеціально розроблений **методичний** інструментарій. Тільки це може надати повну об'єктивну картинку.

Співробітниками Центру розроблено ряд методик щодо визначення професійної спрямованості студентів, мотивації вибору професії, ефективності побудови навчального процесу та форм і методів навчання стосовно розвитку здібностей і схильностей студентів; здійснено діагностику розвитку здібностей та професійного спрямування серед студентів та діагностику домінуючих здібностей у першокурсників університету.

З метою стимулювання студентської молоді до науково-дослідницької роботи, Центром здійснюється вивчення досвіду провідних кафедр університету з даної проблеми.

Так, на основі **теорії множинного інтелекту** за допомогою методики Г. Гарднера відбувається визначення домінуючих здібностей студентів, серед яких виокремлюють:

1. *Вербально-лінгвістичну здібність /інтелект* (verbal-linguistic intelligence), яка забезпечує добре розвинуті вербальні вміння і чуттєвість до звуків, значень і ритміки слів.
2. *Математично-логічну здібність /інтелект* (mathematical-logical intelligence), що передбачає здатність мислити концептуально та абстрактно, розрізняти логічні або числові зразки.
3. *Музичну здібність /інтелект* (musical intelligence), тобто здатність розрізняти, продукувати і оцінювати ритм, тембр і висоту звуків.
4. *Візуальну здібність /інтелект* (visual-spatial intelligence), яка відбиває здатність мислити образно, візуалізувати точно і абстрактно.
5. *Кінестетичну здібність /інтелект* (bodily-kinesthetic intelligence), що ґрунтується на здатності контролювати рухи свого тіла і майстерно вправлятися з предметами.
6. *Міжособистісну здібність /інтелект* (interpersonal intelligence), тобто здатність розпізнавати і реагувати відповідним чином на настрій, мотивацію і бажання інших.
7. *Внутрішньо-особистісну здібність /інтелект* (intrapersonal intelligence), яка залежить від здатності усвідомлювати свою особистість, бути в гармонії з внутрішніми відчуттями, цінностями, поглядами і процесами мислення.
8. *Натуралістичну здібність /інтелект* (naturalistic intelligence), що передбачає здатність розпізнавати і класифікувати рослини, тварини та інші об'єкти природи.
9. *Екзистенційну здібність /інтелект* (existential intelligence), яка відповідає за чуттєвість і здатність розглядати глибоко питання про існування людини, такі, як смисл життя, чому ми приходимо у цей світ, чому помираємо тощо.

**Напрями діяльності Центру:
аналітично-інформаційний**

Зразок опитувальника

ППП _____
ВНЗ _____

Оцінити себе за шкалою: 1 – ніколи; 2 – не часто; 3 – мало; 4 – досить часто; 5 – дуже часто

№/п		Оцінка				
		1	2	3	4	5
1.	Я користуюсь наочністю у навчанні.					
2.	Я записую інформацію, щоб краще запам'ятати.					
3.	Я краще запам'ятовую інформацію у груповій роботі.					
4.	Я пам'ятаю свої уроки, пригадуючи як учні стоять, сидять, рухаються.					
5.	Я віддаю перевагу самостійній роботі над груповою.					
6.	Я належу до категорії людей, які все планують заздалегідь.					
7.	Я знаю, що мої товариші краще запам'ятовують матеріал, обговорюючи його один з одним.					
8.	Мені подобається рахувати оцінки моїх учнів.					
9.	Мені подобається, коли учні записують все за мною.					
10.	Я краще запам'ятовую, використовуючи ритми та ритми.					
11.	Я використовую карти, таблиці, діаграми для кращого запам'ятовування.					
12.	Я люблю використовувати все те, що знаходиться навколо мене.					
13.	Я стимулюю учнів працювати так, як їм зручно (індивідуальний підхід).					
14.	Мені подобається використовувати рольову гру та драматизацію.					
15.	Коли я готуюсь до заняття, то уявляю його так, ніби бачу по TV.					
16.	У процесі навчання я використовую рухову діяльність (коли учні рухаються самі або					

О.Є. Антонова, О.А. Дубасенюк, Н.Г. Сидорчук
Обдарована студентська молодь: здобутки, пошуки, перспективи

	пересувають щось, наприклад лото).					
17.	Коли я працюю, то вмикаю музику. Це мені допомагає.					
18.	Мені подобаються заняття, де йдеться про явища природи (вулкани, природні аномалії тощо).					
19.	Я добре запам'ятовую те, що роблю самостійно.					
20.	Мені добре даються мови.					
21.	Я використовую у навчанні відео, кінофільми тощо.					
22.	До процесу навчання я обов'язково включаю музичні моменти.					
23.	Я обов'язково всі свої думки викладаю перш за все на папері.					
24.	Мені потрібна спокійна обстановка для роботи.					
25.	Я обговорюю зі своїми учнями життя їх улюбленців.					
26.	Мені подобається, коли все „розкладено по поличках”, розписано по пунктах.					
27.	Я використовую на уроках такі види діяльності, коли учні рухаються по класу.					
28.	Коли я планує урок, то пригадує де хто сидить.					
29.	Мені подобається проводити уроки на свіжому повітрі.					
30.	Мої учні працюють у групах.					
31.	Я обговорюю музичні твори зі своїми учнями.					
32.	Я намагаюся давати моїм учням завдання, які цікаві особисто для них, важливі саме для них.					
33.	Я завжди використовую у своїй діяльності діаграми, схеми.					
34.	Я завжди запитую в учнів, яку роль вони виконують при груповій роботі.					
35.	Мені подобається використовувати літературні засоби, зокрема поезію на своїх уроках.					
36.	Я знаю індивідуальні особливості кожного учня в класі.					
37.	Я добре знаю динаміку розвитку групи, в якій працюю.					
38.	Я завжди плескаю своїх учнів по спині, плечах тощо.					
39.	Я намагаюся зачіпати музичні інтереси учнів.					
40.	Мені подобається провокувати і проводити					

**Напрями діяльності Центру:
аналітично-інформаційний**

	дискусії.						
41.	Я обговорюю проблеми садівництва, охорони середовища, різні природні явища з колегами.						
42.	Я використовую логіку при розв'язуванні проблем.						
43.	Я віддаю перевагу роботі у команді, ніж індивідуальній роботі.						
44.	Я завжди виготовляю наочність для своїх занять.						
45.	Мені подобається допомагати учням планувати і організовувати їх роботу.						
46.	Для мене важливу роль відіграє погода на вулиці.						
47.	Мої учні на уроках пишуть пісні, вірші тощо.						
48.	Я завжди переставляю меблі у своєму класі.						

Обробка результатів дослідження

	1	2	3	4	5	6	7	8
Бали	Кінестетичні (рухові) здібності	Міжособистісні здібності	Внутрішньо-особистісні здібності	Вербально-лінгвістичні здібності	Логіко-математичні здібності	Музичні здібності	Натуралістичні здібності	Візуальні здібності
Номери питань	4 14 16 27 38 44	3 7 30 34 37 43	5 13 19 24 32 36	2 9 20 23 35 40	6 8 26 33 42 45	10 17 22 31 39 47	12 18 25 29 41 46	1 11 15 21 28 48
Загальна сума								

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Утворення незалежної української держави зумовило необхідність реформування системи освіти. Основні шляхи оновлення освіти у переддень нового тисячоліття визначені положеннями Закону України “Про освіту”, Концепції педагогічної освіти, цільової комплексної програми “Вчитель”, “Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті” і передбачають визначення стратегії розвитку освіти і науки, фізичних і інтелектуальних, моральних та інших сутнісних сил особистості, які забезпечать її самоствердження і самореалізацію як громадянина України, а також формування покоління, здатного навчатися впродовж життя на основі оновлення й розвитку цінностей громадянського суспільства.

Підготовка педагогічних працівників, як основного суб’єкта передачі досвіду, накопиченого людством, від старшого покоління до молодшого, є центральним завданням модернізації освіти, провідним принципом державної освітньої політики. Кваліфіковане керівництво навчально-виховним процесом можливе за умови володіння вчителем уміннями творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися у постійно зростаючому потоці наукової інформації. Тобто підвищенні рівня наукової підготовки є нагальною потребою сьогодення в першу чергу в галузі професійної педагогічної діяльності, адже наукові дослідження - це джерело педагогічного пошуку, що сприяє збагаченню теорії та практики педагогіки і забезпечує глибоке розуміння суті педагогічних явищ, інноваційне розв’язання неординарних педагогічних завдань.

Наукове дослідження – особлива форма процесу пізнання, систематичне цілеспрямоване вивчення об’єктів, в якому використовують засоби і методи науки і яке завершується формулюванням знання про досліджуваний об’єкт.

Одним із шляхів формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя є залучення студентів педагогічних навчальних закладів до науково-дослідної роботи.

У “Національній доктрині розвитку освіти у XXI столітті” головним чинником модернізації системи вищої освіти визнане поєднання освіти й науки, а однією з умов, детермінуючих її

**Напрями діяльності Центру:
налагодження міжнародних та регіональних зв'язків**

подальший розвиток, - залучення до наукової діяльності обдарованої учнівської та студентської молоді. У контексті вирішення вказаних проблем потребує переосмислення фундаментальний принцип університетської освіти, сутність якого полягає в поєднанні наукової та освітньої діяльності. Названий принцип має глибокі корені в університетській вітчизняній та зарубіжній освіті й характеризується неоднорідними процесами успадкування набутків педагогічної галузі знань.

Утворення незалежної української держави зумовило необхідність реформування системи освіти. Основні шляхи оновлення освіти у переддень нового тисячоліття визначені положеннями Закону України “Про освіту”, Концепції педагогічної освіти, цільової комплексної програми “Вчитель” і передбачають:

- відтворення інтелектуального потенціалу народу ;
- забезпечення можливості до інтеграції в суспільство;
- професійну адаптацію фахівця в умовах трансформації суспільного устрою;
- формування його професійної мобільності та конкурентоспроможності.

Підготовка педагогічних працівників, як основного суб'єкта передачі досвіду, накопиченого людством, від старшого покоління до молодшого, є центральним завданням модернізації освіти, провідним принципом державної освітньої політики. Кваліфіковане керівництво навчально-виховним процесом можливе за умови володіння вчителем вміннями творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися у постійно зростаючому потоці наукової інформації. Тобто підвищенні рівня наукової підготовки є нагальною потребою сьогодення в першу чергу в галузі професійної педагогічної діяльності, адже наукові дослідження - це джерело педагогічного пошуку, що сприяє збагаченню теорії та практики педагогіки і забезпечує глибоке розуміння суті педагогічних явищ, інноваційне розв'язання неординарних педагогічних завдань.

У контексті сучасних соціально-економічних умов освіта має забезпечувати можливості для розвитку, саморозвитку та прояву власного творчого потенціалу кожної конкретної особистості. Творчий потенціал людини – це, насамперед, її природний енергопотенціал, який проявляється у цілеспрямованості та

пов'язаний з інтелектом, волею, розумінням свого призначення та відповідальності за власну долю та майбутнє.

Творчий потенціал людини проявляється у творчості – діяльності, результатом якої є створення нових матеріальних та духовних цінностей. Тобто головним фактором самореалізації творчого потенціалу, акумульованого у задатках, є включення особистості у діяльність. Творча діяльність здійснюється на основі здібностей, мотивів, знань, умінь, завдяки яким створюється новий, особливий, оригінальний, унікальний продукт. Результати професійної творчості можуть бути представлені у вигляді нових ідей, закономірностей, законів, концепцій, принципів, правил, теорій, моделей, технологій тощо.

Проявом професійної творчості є нестандартність розв'язання задач, аналіз ситуацій та прийняття професійних рішень. У педагогічній діяльності створюється особлива структура взаємодіючих здібностей, які мають чітко виражену педагогічну спрямованість. Творчий процес педагога розглядається як діяльність, спрямована на постійне розв'язання навчально-виховних задач за змінними умовами. Творчий процес педагога як певна система включає дві підсистеми:

- науково-пошукову (логіко-педагогічну);
- суб'єктивно-емоційну (емоційно-творчу).

Тобто одним із шляхів формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя є залучення студентів педагогічних навчальних закладів до науково-дослідної роботи.

Саме тому великої уваги у Житомирському державному університеті імені Івана Франка надається стимулюванню наукового пошуку студентів. Під керівництвом провідних викладачів на кафедрах університету працюють проблемні групи, наукові студентські гуртки.

Оновлено роботу Студентського наукового товариства: на кожному факультеті університету створено осередок Наукового студентського товариства, який працює згідно розробленого факультетом плану. Студенти активно залучаються до дослідницької роботи у проблемних групах та наукових гуртках, систематично проводяться зустрічі майбутніх учителів з провідними науковцями університету. Зокрема на засіданнях НСТ факультету іноземних мов з

**Напрями діяльності Центру:
налагодження міжнародних та регіональних зв'язків**

цікавими доповідями виступили керівники науково-методичних лабораторій та наукових шкіл професор Л.В. Калініна, доценти А.В. Сингаївська, В.В. Євченко, О.Є. Мисечко, а також студенти, які перебували на навчанні у провідних ВНЗ США.

Традиційними стали виставки студентської наукової творчості, яку мають можливість відвідати практично всі студенти університету, а також учні загальноосвітніх навчальних закладів під час проведення заходів МАН.

Щорічно на факультетах університету виходять збірники студентських наукових праць. Так, з 2004 року факультетом іноземних мов (професор Л.В. Калініна) разом з кафедрою педагогіки (доцент О.Є. Антонова) видається збірник студентських та аспірантських праць „Формування професійної компетентності майбутніх учителів засобами інноваційних освітніх технологій”. Збірники фізико-математичного факультету, які готує до видання доцент В.М. Єремєєва та педагогічного факультету (доцент Н.Г. Сидорчук), давно стали традиційними. Історико-педагогічній та етнопедагогічній тематиці присвячено наукові розвідки студентів філологічного факультету, якими керують доцент О.С. Березюк та старший викладач З.А. Осадча. Творчі звіти студентів („Українські вечорниці”, традиційні народні свята тощо) щорічно включаються до планів виховної роботи філологічного факультету. За останні роки цими викладачами підготовлено і видано три збірки студентських доробок, присвячених творчості В. Духновича, С. Русової, К. Ушинського.

У практику роботи університету міцно увійшло проведення студентських науково-практичних конференцій. Зокрема, у 2004 році пройшла міжрегіональна студентська науково-практична конференція на педагогічному факультеті. За її результатами видано збірник наукових праць „Національно-патріотичне виховання молодших школярів засобами українського дизайну”.

Результати наукової роботи студентів відображено у збірниках студентських наукових праць. Так, зокрема, тільки кафедрою педагогіки за останні роки видано ряд наукових збірників, які складаються із студентських наукових доробок:

▪ Проблеми педагогіки: історія, теорія, досвід: Наук.-метод. зб. / За редакцією О.А. Дубасенюк. – Житомир, 1996. – 130 с.;

О.Є. Антонова, О.А. Дубасенюк, Н.Г. Сидорчук
Обдарована студентська молодь: здобутки, пошуки, перспективи

- Актуальні питання навчання та виховання учнівської молоді (соціально-педагогічний аспект) / За ред. А.В. Іванченка;
- Науково-педагогічний пошук молодих дослідників: Зб. наук. праць студентів / За ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир: ЖДПУ, 1999. – 75 с.;
- Науково-педагогічний пошук молодих дослідників: Зб. наук. праць студентів та аспірантів / За заг. ред. О.А. Дубасенюк, А.В. Іванченка. – Ж.: ЖДПУ, 2000;
- Науково-методичний пошук молодих дослідників: Зб. наук. праць студентів та аспірантів / За ред. Н.Г. Сидорчук. – Житомир. – 2000. – С.9-10.
- „Педагогічна творчість молодих дослідників” (за редакцією О.А. Дубасенюк);
- Основні напрями науково-педагогічного пошуку молодих дослідників України: Збірник інформаційних матеріалів. Вип. 2 /За ред. О.Є.Антонової. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 100 с.;
- Педагогічний пошук молодих дослідників України: Збірник студентських наукових праць /За ред. О.А.Дубасенюк, О.Є.Антонової. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 300 с.;
- Педагогічний пошук молодих дослідників України: Збірник студентських наукових праць /За ред. О.А.Дубасенюк, О.Є.Антонової: Вип. 2. – Житомир: Житомирський держ. пед. ун-т, 2003. – 250с.;
- Проблеми формування екологічної свідомості особистості / За ред. О.А. Дубасенюк, О.Є. Антонової: Зб. наук. праць. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. – 78 с.;
- Методичні поради вчителю-вихователю по статевому вихованню старшокласників / Укладач О.О. Куц - – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2004. – 44 с.
- Науковий пошук молодих дослідників: збірник наукових праць студентів та аспірантів / За ред. В.М. Єремєєвої. – Житомир: Поліграфічний центр ЖДУ, 2004. – 136 с.
- Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами інноваційних освітніх технологій: Зб. наук, праць / За заг. ред. О.Є. Антонової. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004. – 234 с.;

**Напрями діяльності Центру:
налагодження міжнародних та регіональних зв'язків**

- Проблеми народної педагогіки в науковій спадщині Мирослава Стельмаховича (науково-педагогічний пошук молодих дослідників, присвячений 75-ій річниці): Зб. наук. праць / За заг. ред. О.С. Березюк, З.А. Осадчої. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2004;
- Науковий пошук молодих дослідників: збірник наукових праць студентів та аспірантів: Вип. 2 / За ред. В.М. Єремєєвої. – Житомир: Поліграфічний центр ЖДУ, 2005. – 136 с.
- Формування професійної компетентності майбутнього вчителя засобами інноваційних освітніх технологій: Випуск 2: Зб. наук. праць / За заг. ред. О.А. Дубасенюк, О.Є. Антонової. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2005. – 236 с.;
- Ідеї народної педагогіки в наукових дослідженнях К.Д. Ушинського (науково-педагогічний пошук молодих дослідників): Зб. наук. праць: Вип. 4 / За заг. ред. О.С. Березюк, З.А. Осадчої. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2005. – 123 с.
- Ідеї національно-виховної системи Софії Русової (науково-педагогічний пошук молодих дослідників): Зб. наук. праць: Вип. 5 / За заг. ред. О.С. Березюк, З.А. Осадчої. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – 138 с.

Студенти постійно залучаються до науково-дослідної роботи: беруть участь у роботі проблемних груп та наукових гуртків, пишуть курсові та дипломні роботи, досліджують різні аспекти історії, теорії та практики навчання, а також беруть участь у студентських науково-практичних міжнародних та Всеукраїнських конференціях. Студентська науково-дослідна робота у Житомирському державному університеті імені Івана Франка здійснюється при 35 кафедрах спільно із науковим студентським товариством. Результати науково-дослідної роботи студентів – 261 публікація. Зазначимо, що у 2005 році зменшилась кількість студентських публікацій, але зросла їх якість, оскільки серед друкованих праць переважають наукові статті, а не тези. Так, у "Віснику Житомирського державного університету" за 2005 рік було опубліковано 2 статті студентів університету, які нині навчаються в аспірантурі. Члени наукових гуртків та проблемних груп, які закінчили навчання у 2005 році успішно захистили 271 дипломних і 135 магістерських робіт.

Успішно виступають студенти університету у Всеукраїнській студентській олімпіаді. У I етапі цієї олімпіади у 2005 році брало участь понад 1600 студентів університету, 5 з яких у II етапі вибороли призові місця: Островська Аліна та Кляченко Юлія посіли I місце з навчальної дисципліни "психологія"; Радомська Марина - II місце з навчальної дисципліни "психологія"; Кругляк Марина – II місце з історії; Жабенко Олександр – III місце з математики. Команда студентів історичного факультету зайняла I місце з історії, а команда студентів філологічного, історичного та фізико-математичного факультетів - I місце з психології у II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади. Також 3 студенти університету були нагороджені заохочувальними дипломами: Канчур Інна – з української мови та літератури; Жилиєва Юлія – за високий результат у письмовому завданні з навчальної дисципліни "Англійська мова та література"; Шепетюк Ірина – перемога у номінації "Російська мова".

Відзначимо, що народний самодіяльний ансамбль "Елегія" (складається із студентів університету) отримав другу премію і диплом лауреата I Всеукраїнського конкурсу камерних ансамблів ім. І.Я. Падеревського.

Крім того, майбутні педагоги брали активну участь у підготовці та проведенні наукових конференцій, які проходили на базі університету протягом 2005 року. За результатами конференцій було видано ряд збірників, у тому числі і студентських. Зокрема, "Літописець. Симон Петлюра в контексті визвольних змагань українського народу" (випуск 2), "Ідеї народної педагогіки в наукових дослідженнях К.Д. Ушинського", "Проблеми народної педагогіки у науковій спадщині М. Стельмаховича", "Наш рідний край: історія і сьогодення", "Ідеї національно-виховної системи Софії Русової", "Формування професійної компетентності майбутнього вчителя засобами інноваційних освітніх технологій" (випуск 2).

Продовжує розвиватися магістратура. Нині у магістратурі за 13 спеціальностями на денній та заочній формах навчання вчиться 205 магістрантів, що майже в 6 разів перевищує кількість магістрантів у 2002 році (таблиця № 10; графік № 10). З 2004 року в магістратурі почали діяти нові спеціальності "Історія", "Інформатика", "Психологія", "Соціальна педагогіка" та відкрита заочна форма навчання.

**Напрями діяльності Центру:
налагодження міжнародних та регіональних зв'язків**

За результатами науково-дослідної та інноваційної діяльності виступи студентів постійно отримують схвальні відгуки на студентських конференціях. Зокрема у 2004 році молоді науковці успішно виступили на ряді наукових конференцій, серед яких наукова конференція „Симон Петлюра в контексті визвольного руху українського народу” (6 доповідей); „Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях студентської молоді” (м.Черкаси) (4 доповіді); „Ukraine Forum for Students English in the Third Millennium” (2 доповіді); „Молодь і освіта. Європейський вибір” (студент факультету іноземних мов Палковський Ю. нагороджений дипломом за I місце у секції ділової іноземної мови); „Проблеми формування національної стратегії сталого розвитку України”; X наукова студентська конференція „Історичний досвід і сучасність”, присвячена пам'яті В.І.Шамка (Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К.Д.Ушинського, м.Одеса), у межах якої відбувся конкурс наукових робіт, в якому брали участь 22 студенти історичного факультету (науковий керівник – в.о. доцента Лутай М.Є.). Переможцями конкурсу у номінаціях стали 4 студенти (Захарчук В., Мовчан Т., Поліщук І., Чижевська О.). За результатами читань, присвячених творчості Т.Г.Шевченка, вийшов друком збірник студентських робіт „Творчі світи Тараса Шевченка” (за заг. ред. доц. М.В.Шевчук).

Студенти університету брали участь у роботі не тільки студентських, але й у Міжнародних, Всеукраїнських, регіональних, міжрегіональних та міжвузівських науково-практичних конференціях у республіці Польща (м.Люблін), Нідерландах, містах Києві, Одесі, Львові, Дрогобичі, Черкасах, Дніпропетровську, Тернополі, Ніжині та інших. Маємо дипломи переможців за кращі наукові доповіді, які були представлені на Всеукраїнській науково-практичній конференції „Формування особистісно-орієнтованого навчання учнів початкових класів в умовах модернізації ЗОШ” (м.Дрогобич); „Родзинка – 2004” (м.Черкаси); VI Міжнародній науково-практичній конференції „Молодь в умовах нової соціальної перспективи ” (МАУП, м.Житомир); VII Міжнародній науково-практичній конференції „Наука і освіта, 2004” (м. Дніпропетровськ); III Міжнародній науково-практичній конференції „Динаміка наукових досліджень” (м. Дніпропетровськ) та інші.

Крім того, майбутні педагоги беруть активну участь у підготовці і проведенні наукових конференцій на базі ЖДУ, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції „Екосистемні та морфоеволюційні дослідження молюсків”; Всеукраїнській науковій конференції пам'яті професора Житомирського державного університету Квеселевича Д.І. „Слов'янська та германська лексикографія і проблеми перекладу: сучасний стан і перспективи”; Міжрегіональній студентській науково-практичній конференції „Національно-патріотичне виховання молодших школярів засобами українського етнодизайну”. За її результатами вийшов друком збірник студентських наукових праць „Національно-патріотичне виховання молодших школярів засобами українського етнодизайну”.

Студенти університету – активні учасники Всеукраїнських конкурсів студентських наукових робіт, зокрема, випускниця природничого факультету Марчук Т.В. виборола I місце на Першому Всеукраїнському конкурсі наукових робіт серед студентської молоді з психології.

Успішно виступають наші студенти й у Всеукраїнській студентській олімпіаді. У I етапі цієї олімпіади у 2004 році взяли участь понад 700 студентів університету, 4 з яких вибороли призові місця у II турі олімпіади: I місце з математики – Ходаківський Вадим; II місце із загальної психології – Кляченко Юлія; Островська Аліна та соціальної педагогіки – Короленко Тетяна.

Велика кількість студентів, які брали участь у II турі Всеукраїнської олімпіади отримали дипломи, серед них: Руцька Р., студентка педагогічного факультету, нагороджена дипломом за майстерність у проведенні уроку (м. Дрогобич); команда університету з хімії виборола IV командне місце (м. Чернігів); Жиляєва Ю., посіла I місце з англійської мови у турі „Аудіювання” (м.Харків).

При кафедрі редагування та основ журналістики продовжує працювати Студентський інформаційний центр, основними напрямками роботи якого є підготовка та випуск газети "Універсум" (випущено 11 номерів) та випуск програм "Студентського радіо" за такими напрямками – музичний, проблемний, пізнавальний, культурологічний, інформаційна служба новин. Загальний ефірний час Студентського радіо у поточному році склав 4650 хвилин. Члени Студентського інформаційного центру протягом 2005 року брали

**Напрями діяльності Центру:
налагодження міжнародних та регіональних зв'язків**

участь у III Всеукраїнській виставці молодіжних засобів масової інформації (22-25 червня 2005 р., м. Київ), I Всеукраїнській нараді редакторів студентських засобів масової інформації (23 листопада 2005 р., м. Київ), обласних нарадах редакторів друкованих комунальних засобів масової інформації, які проводяться в обласній державній адміністрації; регулярному інформаційному забезпеченні заходів, що організовуються на базі університету (святкування 86-річчя з дня заснування університету, проведення прес-конференцій ректором університету, проведення конференцій, виїзних засідань кафедр тощо).

На базі університету при кафедрі **соціальної педагогіки та педагогічної майстерності** спільно з Житомирським обласним центром Соціальних служб для молоді продовжує працювати **студентська соціальна служба для молоді**. За звітний період на факультетах університету не припиняється робота з волонтерського руху. Волонтерський загін університету нині нараховує понад 300 осіб і продовжує активно працювати. У рамках підписаних договорів про співробітництво з навчально-виховними закладами м. Житомира й Житомирської області, проведено благодійну акцію для малозабезпечених студентів і працівників університету та для вихованців дитбудинку у с. Денисі. Для членів волонтерського загону за принципом „рівний-рівному” продовжують регулярно проводитись безкоштовні курси з комп'ютерної грамоти, розмовної італійської мови, сурдоперекладу, кулінарії, моделювання одягу, бухгалтерського обліку, флористики. Волонтерським загоном продовжується робота в Житомирському технікумі інвалідів та у ліцеї № 9; постійно організовуються поїздки до м. Києва, Кам'янець-Подільського, Львова; волонтерським загоном по роботі з ветеранами була здійснена добродійна акція до Дня Перемоги; регулярними є відвідування дитячих будинків, де проходять добродійні марафони, під час яких волонтери дарують дітям-сиротам книги, канцелярські товари тощо. В рамках Всесвітнього Дня боротьби зі СНІДом постійно організовуються пізнавальні заходи „Молодь за здоровий спосіб життя”. Серед студентів університету проводяться тренінгові цикли: „Лідерство у громадських організаціях”, „Формування правильної сексуальної поведінки”, „Відлуння”, а також тренінги з

прав дитини для учнів молодших та середніх класів загальноосвітніх навчальних закладів.

Видано інформаційні матеріали про роботу волонтерських загонів було видано та розповсюджено серед студентів та організацій міста газету „Вісник CCCM”, соціальну рекламу CCCM. У 2005 році видано також навчально-методичний посібник „Підготовка волонтерів до роботи з соціальними сиротами” [8].

Чільне місце у науково-дослідній роботі студентів та магістрантів посідають проблеми виявлення та розвитку обдарованості в учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Так, за останні п'ять років студентами та магістрантами здійснено вивчення особливостей прояву інтелектуальної обдарованості учнів у молодшому та старшому шкільному віці, проведено опитування вчителів з метою виявлення ознак обдарованості школярів різних вікових груп, здійснено діагностику сформованості домінуючих здібностей старшокласників гуманітарної гімназії № 23 та ЗОШ №12 (м. Житомир). За матеріалами досліджень підготовлено:

магістерські роботи:

- „Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до роботи з обдарованими учнями” (Ярошук Марина);
- „Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до розвитку музичних здібностей школярів” (Островська Інна);

бакалаврські роботи:

- “Організаційні форми, методи та засоби підвищення ефективності інтелектуального розвитку старшокласників” (Палковський Юрій);
- „Шляхи самовдосконалення студентів факультету іноземних мов” (Гончаренко Олена)
- „Особливості виховання обдарованих дітей в історії розвитку школи і педагогічної думки” (Ліпісєвицький Микола);
- „Система навчання обдарованих дітей у закладах нового типу: досвід роботи шкіл м. Житомира (Бобракова Тетяна).
- „Особливості навчання обдарованих старшокласників у закладах нового типу” – (Борисов В'ячеслав).

НАУКОВЕ СТУДЕНТСЬКЕ ТОВАРИСТВО ЯК ФОРМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

За навчальними планами і програмами з психолого-педагогічних та фахових дисциплін вищого навчального закладу кожен студент має оволодіти теоретичними знаннями та засобами наукового пізнання. Такий підхід до проведення лекційних, семінарських, лабораторних занять, позанавчальної роботи дає можливість запобігти догматичному накопиченню інформації у процесі навчання та сприяти розвитку творчого потенціалу студентів.

Наукове студентське товариство (НСТ) Житомирського державного університету імені Івана Франка об'єднує студентів університету та його підрозділів, які займаються науково-дослідною роботою незалежно від її напрямку й форми. Робота НСТ спрямована на формування у молодих науковців особистості дослідника. Метою роботи НСТ є допомога в організації науково-дослідної роботи студентів (НДРС). Брати участь у роботі НСТ може будь-який студент, який виявив здібності до науково-дослідної роботи в одному з її напрямів.

Члени наукового студентського товариства Житомирського державного університету працюють під девізом: *“Знання – пошук – творчість – праця”*.

Основною метою роботи НСТ вищого навчального закладу є об'єднання найбільш талановитих, здібних студентів, які не обмежуються у процесі отримання професійної освіти програмним матеріалом, що сприяє розвитку їх творчих здібностей.

Завдання НСТ

1. Виявляти здібних і творчо мислячих студентів, залучати їх до наукової діяльності.
2. Допомогати молодим дослідникам оволодівати основними науковими поняттями та уявленнями, здійснювати пошук нового у педагогічних явищах, виявляти в них приховані зв'язки різних рівнів (закони, закономірності, принципи, правила).
3. Сприяти оволодінню студентами методами та прийомами наукового дослідження, організації експериментальної діяльності.

4. Формувати у студентів загальну наукову культуру, дослідницькі уміння й навички.

5. Виховувати у майбутніх учителів потребу у постійному поповненні знань, здійсненні професійного пошуку, розвитку самостійності мислення, пізнавальних інтересів та творчих здібностей.

6. Формувати науковий світогляд, організаторські здібності, стимулювати активність майбутніх науковців.

7. Надавати допомогу університету в реалізації позанавчальної роботи, спрямованої на розширення наукового кругозору студентів.

8. Розширювати співпрацю з загальноосвітніми навчальними закладами різних типів та форм власності з метою організації та стимулювання науково-дослідної роботи учнів.

9. Координувати роботу НСТ факультетів.

Зміст діяльності НСТ

Здійснення зв'язку між НСТ факультетів і науковим відділом університету. Клопотання перед науковим відділом про допомогу в створенні наукових студентських проєктів та відзнаку обдарованих студентів, відбір кращих робіт і проєктів на внутрішньо університетський конкурс.

Звітність перед науковим відділом університету про роботу НСТ.

Інформування НСТ факультетів про проведення студентських конкурсів, конференцій, олімпіад різного рівня.

Проведення науково-методичних семінарів з організації наукових досліджень.

Відбір кращих студентських наукових робіт і допомога в їх опублікуванні.

Допомога в організації університетських і Всеукраїнських студентських конференцій, олімпіад, конкурсів, що проводяться на базі університету, відбір кращих студентів на Всеукраїнські й регіональні конференції.

Популяризація НДРС. Інформація про успіхи молодих дослідників.

**Напрями діяльності Центру:
налагодження міжнародних та регіональних зв'язків**

Установлення зв'язків між НСТ факультетів і НСТ інших вузів.
Організація спільних з іншими навчальними закладами наукових проектів (семінарів, конференцій, збірників наукових праць тощо).

Структура НСТ

1. Вчена рада або рада наукових керівників секцій.
2. Студентська рада.
3. Секції.
4. Щорічна сесія членів НСТ.
5. Підсумкова конференція членів НСТ.
6. Студентське періодичне видання.

Вчена рада, або рада наукових керівників секцій, обирається для здійснення керівництва науково-дослідницькою та експериментальною роботою членів НСТ, для розв'язання методичних та організаційних питань. Вчена рада складає програму дослідження та тематику робіт членів НСТ, контролює роботу секцій, заслуховує та рецензує доповіді, готує науково-творчі конференції студентів навчального закладу, відбирає кращі роботи на конкурси та конференції за межами навчального закладу, звітується перед Вченою радою навчального закладу щодо питань НДРС. Вчена рада обирає голову ради. Плани наукової роботи товариства, розклад роботи секцій узгоджується з деканатами та педагогічним колективом.

На засіданнях ради наукових керівників заслуховуються та обговорюються результати роботи секцій, підсумки наукової роботи за навчальний рік.

В складі НСТ Житомирського державного університету імені Івана Франка працюють такі секції (кількість секцій має бути не менше 4-5; перелік секцій може змінюватися залежно від потреб навчального закладу у реалізації того чи іншого напряму науково-педагогічних досліджень, від проблематики існуючих гуртків та проблемних груп, від наявних умов для проведення науково-дослідної роботи студентів, від можливостей педагогічного колективу та наукових керівників тощо): *педагогічна, психологічна, української філології, слов'янської філології, природнича, секція англійської та німецької філології, фізико-математична, історична, філософських і економічних дисциплін, музикознавства.*

Роботу секції спрямовує науковий керівник-педагог, який направляє, координує її наукову діяльність. Із числа членів секцій обирається староста, завданням якого є розв'язання організаційних проблем: забезпечення умов для проведення занять, контроль за оформленням протоколів засідань гуртків та проблемних груп, які працюють у межах даної секції, координаційна робота.

Робота секцій передбачає проведення теоретичних занять за загальною програмою, яка сприяє поглибленню основ обраної галузі знань; семінарів, на яких члени секції виступають з повідомленнями про результати проведених досліджень.

Кожна секція поділяється на гуртки або проблемні групи залежно від теми дослідження. Науковий гурток являє собою добровільну організацію студентів, робота якої спрямована на формування у майбутніх спеціалістів інтересу до наукової роботи, прищеплення відповідних умінь та навичок в дослідницькій творчій праці. Науковий гурток дозволяє залучити до активної творчої роботи велику кількість студентів, об'єднаних єдиною метою та єдиним інтересом. Досвід діяльності кращих студентських гуртків університету дає можливість стверджувати, що зацікавленість, послідовність у вирішенні поставлених завдань з актуальної тематики дозволяє їх учасникам досягти значних творчих успіхів. В свою чергу керівництво науковим гуртком дає викладачеві можливість виявити і розвивати здібності студентів.

Такий підхід до організації наукової роботи студентів реалізується і у роботі проблемних груп, лише з тією різницею, що проблематика, за якою вони працюють є єдиною для всіх студентів.

Вищим органом НСТ є сесія всіх її членів, яка проводиться один раз на рік, у вересні. На сесії визначаються головні завдання товариства на навчальний рік, затверджується план роботи, обирається студентська рада.

Студентська рада обирається з метою розв'язання організаційних питань. Роботою студентської ради керує вчена рада НСТ у особі її голови.

Студентська рада разом із студентським активом готує та проводить масові заходи: дні науки; дискусії; захист проектів та рефератів; лекції та бесіди для студентської та учнівської молоді; виставки кращих робіт секцій; обговорює питання про роботу НС,

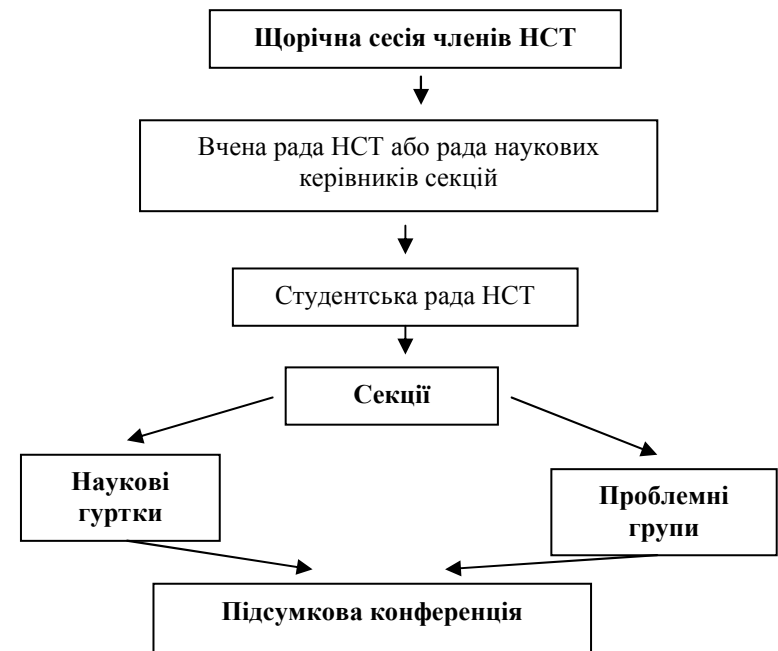
**Напрями діяльності Центру:
налагодження міжнародних та регіональних зв'язків**

про участь членів секцій у пропаганді знань, заслуховує їх звіти про роботу. Студентська рада співпрацює з вченою радою НСТ при підготовці звіту про проведену роботу перед Вченою радою навчального закладу.

Підсумком роботи НСТ за навчальний рік є проведення науково-практичної конференції. У її роботі приймають участь члени НСТ, які виступають зі своїми доповідями про результати творчих експериментальних робіт. Конференція підводить підсумки діяльності СНТ за навчальний рік.

Отже, цілісність навчального процесу у вищих закладах освіти обумовлюється його науково-дослідною спрямованістю, в основу якої може бути покладена робота наукового студентського товариства [14].

Структура Наукового Студентського Товариства

РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ СТУДЕНТІВ

Важливим елементом навчально-виховної роботи з розвитку обдарованості майбутніх вчителів є позанавчальна виховна діяльність, в організації й здійсненні якої провідне місце належить самим студентам.

У Житомирському державному університеті традиційним стало проведення ряду заходів, організація яких здійснюється за методикою колективних творчих справ. Серед них можна виділити щорічне „Свято квітів” та виставку-ярмарок „Своїми руками”, конкурси педагогічної майстерності та „Аукціон педагогічних ідей” тощо.

Підготовка та проведення цих заходів здійснюється у кілька етапів, при цьому студентам надається можливість проявити себе у різних якостях, а саме: сценаристів, драматургів, акторів, поетів, художників-оформлювачів, постановників танців та інсценізацій, дослідників, фото- та кіно кореспондентів, журналістів, учнів, вчителів тощо. Всі ці заходи передбачають не лише демонстрацію виробів, зроблених студентами, а й тематичний захист виставлених експонатів, під час якого студенти виявляють свої творчі здібності, таланти, обдарування. Завжди цікаво і пізнавально відбувається конкурс-мандрівка „У країну дитинства” на педагогічному факультеті. Загальноуніверситетські виставки студентської художньої творчості давно стали традиційними і факультети намагаються представити різноманітні вироби майбутніх учителів, які відрізняються неординарністю, фантазією, яскравою уявою.

СВЯТО КВІТІВ

Підготовка до проведення щорічного „Свята квітів” відбувається у кілька етапів і триває щонайменше один-два тижні. Кожна студентська група (підгрупа) являє собою невеличкий творчий колектив, який розробляє і реалізує творчий проект. Спочатку, на зборі-старті, лідери творчих колективів (як правило старости академічних груп) обирають тему і основний напрям „Свята”. Кожного року тематика змінюється: „Свято квітів” (2001 р.), „Студенти – квіти нації” (2002 р.), „Осінній танок квітів” (2003 р.). Відповідно до обраної теми кожний колектив готує композицію з

**Напрями діяльності Центру:
налагодження міжнародних та регіональних зв'язків**

квітів, а також її захист. Окрім цієї роботи кожна група отримує додаткове завдання щодо організації і проведення „Свята”, а саме:

- розробити сценарій самого „Свята”;
- підготувати ведучих святкового дійства;
- художньо оформити та підготувати аудиторію для проведення заключного етапу свята;
- продумати і відібрати твори для музичного супроводу;
- підготувати

запрошення на свято та нагороди для переможців (яскраві листівки-запрошення, оголошення, грамоти, виконані своїми руками тощо);

➤ розподілити функції у здійсненні господарчої роботи (прибирання аудиторії,

налагодження дисципліни тощо);

- підготувати фоторепортаж про хід та результати свята;
- випустити святкову газету із звітом про свято;
- оформити папку-звіт про проведenu колективну справу.

Види роботи можуть змінюватися, залежно від можливостей навчального закладу та пропозицій самих студентів.

ВИСТАВКА-ЯРМАРОК „СВОЇМ РУКАМИ”

Ця форма позанавчальної виховної роботи зі студентами спрямована на те, щоб дати можливість майбутнім учителям продемонструвати свої здібності й таланти, які могли б бути використані ними у подальшій педагогічній діяльності.

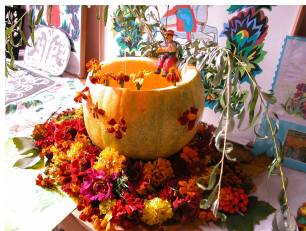
Конкурс складається із двох частин:

I – кожна академічна група (підгрупа) демонструє зразок студентського куховарського мистецтва, а саме пропонує журі варіант студентського меню, який є дуже простим у виготовленні, не вимагає

багато часу для приготування і, що найважливіше, складається відповідно до студентського бюджету (рецепт обов'язково додається);

II – кожен студент може виставити для огляду результати своєї творчості, в яких реалізувалися їх здібності й таланти, а саме: малюнки, вишиванки, іграшки, фотографії, зразки прикладного мистецтва тощо.

Однією з умов конкурсу є прилюдний захист виставленої експозиції: по-перше, дегустація членами журі та всіма бажаючими виробів студентського куховарського мистецтва з відповідними поясненнями; по-друге, захист пропонованого меню у вигляді інсценізації, ґрунтовної прозової чи віршованої доповіді, пісенної чи танцювальної презентації тощо.

Окрім цієї роботи кожна група отримує додаткове завдання щодо організації і проведення виставки, а саме:

➤ розробити сценарій та підготувати ведучих святкового дійства;

➤ підготувати запрошення на свято та нагороди для переможців (яскраві листівки-запрошення, оголошення, грамоти, виконані своїми руками тощо);

➤ продумати і відібрати твори для музичного супроводу;

➤ розподілити функції у здійсненні господарчої роботи (прибирання аудиторії, налагодження дисципліни тощо);

➤ підготувати фото чи відео репортаж про хід та результати свята;

➤ випустити святкову газету із звітом про свято;

➤ оформити папку-звіт про

проведену колективну справу.

АУКЦІОН ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ

Проводиться із студентами III курсів, які закінчують вивчення курсу „Історії педагогіки.

1. Завдання виконуються студентами по підгрупах.

2. Кожна підгрупа обирає із запропонованого викладачем переліку одного з педагогів минулого і готує інформацію про нього за таким планом:

- а) життєвий шлях;
- б) основні педагогічні ідеї;

в) головні наукові та методичні здобутки.

3. Зібрана інформація оформлюється у вигляді папки чи планшета. Бажано використовувати фото, малюнки, ксерокопії титульних сторінок та ілюстрації відомих книжок й підручників тощо.

4. Одна з ідей педагога, яка на думку

студентів є найбільш актуальною, оформлюється окремо у вигляді:

- а) науково-публіцистичної доповіді (представляється у друкованому вигляді);
- б) графічної моделі (малюнки, схеми, плакати тощо);
- в) об'ємної моделі (школа майбутнього, підручник майбутнього тощо);
- г) вистави педагогічного театру (інсценування уривків книг, рольової гри, фрагменту

уроку, теле- чи радіопередачі, засідання Верховної Ради тощо);

д) будь-якої довільної форми.

5. Публічний захист обраної ідеї відбувається у вигляді „Конкурсу педагогічних ідей” наприкінці семестру.

НАЛАГОДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Відділом міжнародних та міжрегіональних зв'язків, відділом довузівської підготовки педагогічно обдарованих школярів налагоджено зв'язки з обласним центром науково-технічної творчості учнівської молоді (ЦНТТУМ) та місцевим відділом управління освіти, завдяки яким на базі університету проводиться обласна сесія МАН. Викладачі університету постійно керують учнівськими науковими роботами у межах Малої Академії Наук. У 2004 році доцентами кафедри педагогіки Н.Г. Сидорчук та О.Є. Антоновою за сприяння керівництва ЦНТТУМ підготовлено та видано методичні рекомендації „Мала академія наук як форма організації наукової діяльності учнів”.

Центром налагоджено тісний контакт із середніми загальноосвітніми закладами м. Житомира та Житомирської області, зокрема здійснюється співпраця з гуманітарними гімназіями № 1 та № 23 м. Житомира, Новоград-Волинським НВО „Гімназія ім. Лесі Українки – дошкільний навчальний заклад”, гуманітарними гімназіями № 2 та № 10 м. Бердичева, Озерненською гімназією (Житомирський район), Вищим технічним училищем (м. Житомир), Житомирським обласним педагогічним ліцеєм, Житомирським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти та іншими закладами освіти.

Науковці Центру виступають перед учителями з лекціями, обмінюються досвідом роботи, здійснюють консультації для викладачів ЗОШ щодо проведення нестандартних уроків. Здійснюється безпосередній контакт з педагогічним колективом Озерненської гімназії (Житомирський район): проведено конференцію „Взаємодія школи та дитячих громадських екологічних організацій в

**Напрями діяльності Центру:
налагодження міжнародних та регіональних зв'язків**

екологічному вихованні дітей та дорослих” (23 травня 2003 року). Керівник „Екологічної варти” вчитель-методист Н.І. Решетнікова та учні школи – учасники екологічного театру – виступають перед студентами з проблем екологічного виховання.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 400 від 24.05.06 Центром здійснюється консультативна допомога у проведенні дослідно-експериментальної роботи за темою „Вплив інтегративно-діяльнісного підходу на розвиток інтелектуальних здібностей учнів” за науково-педагогічним проектом „РОСТОК” на базі Бердичівської міської гуманітарної гімназії № 2 Житомирської області.

Вивчено досвід діяльності гуманітарної гімназії № 10 м. Бердичева, яка працює за експериментом щодо модульно-розвивального навчання за методикою А. Фурмана. Співробітники Центру брали участь у науково-практичній конференції „Психо-мистецькі технології модульно-розвивального навчання” (м. Бердичів, 10-11 листопада 2005 року), присвяченій підсумкам експерименту.

Спільно із співробітниками Житомирського ОІППО, координаторами та керівниками всеукраїнського та обласного осередку дитячого громадського об'єднання „Екологічна варта” співробітники Центру брали участь у Всеукраїнському Екологічному фестивалі „Свіжий вітер” – 2006.

Тісна співпраця пов'язує Центр із навчально-науково-виробничим комплексом „Полісся”, який охоплює 20 провідних середніх та вищих закладів освіти Житомирщини. Зокрема у лютому 2006 року відбулося виїзне засідання „Проблеми підвищення якості

знань учнів у контексті євроінтеграційних процесів” на базі Новоград-Волинського колегіуму, а також міський педагогічний семінар, присвячений проблемам особистісно-зорієнтованого навчання учнів (міське управління освіти м. Новоград-Волинський).

Співробітники Центру підтримують зв'язки з Міжнародною акмеологічною академією (м. Санкт-Петербург), Інститутом сім'ї та молоді РАО (м. Москва), Торунським університетом ім. М. Коперніка (Польща), педагогічним факультетом університету м. Оломоуць (Чехія), а також тісно співпрацюють з науковцями Інституту педагогіки, Інституту проблем виховання, Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України: проведення конференцій, семінарів, підготовка науково-педагогічних кадрів, підвищення кваліфікації співробітників, спільні наукові праці.

ВІДДІЛ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНО ОБДАРОВАНИХ ШКОЛЯРІВ

Як і будь-який інший вид обдарованості, розвиток педагогічної обдарованості майбутнього вчителя потребує формування цілісної, самокерованої системи виявлення та підтримки педагогічно обдарованої молоді, розвитку та реалізації її здібностей, стимулювання творчої роботи учнів, студентів, учителів та викладачів вищих закладів освіти, активізації навчально-пізнавальної діяльності студентської молоді, формування резерву для вступу у вищі педагогічні заклади освіти, магістратуру та аспірантуру, підготовки наукових та педагогічних кадрів. Ця система повинна охоплювати заклади освіти різних рівнів акредитації: середня загальноосвітня школа, педагогічний ліцей, педагогічне училище (коледж), вищий педагогічний заклад освіти, заклади післядипломної педагогічної освіти. І починати треба ще із середньої школи, де здійснювати цілеспрямовану роботу щодо виявлення серед старшокласників педагогічно обдарованих учнів та створювати умови для їх професійної орієнтації на педагогічну діяльність.

У цьому зв'язку варто звернутися до досвіду роботи популярних свого часу і несправедливо забутих факультетів майбутнього вчителя. У Житомирському державному педагогічному інституті імені Івана Франка Факультет майбутнього вчителя (ФМВ) існував у 80-их роках минулого століття для учнів старших класів середніх загальноосвітніх шкіл (сьогодні на цій базі утворено факультет до вузівської підготовки). Програма занять з майбутніми вчителями будувалася за традиційною вузівською системою, яка включала лекції, практичні та лабораторні заняття, інші види організації навчання, залежно від умов і можливостей базового педагогічного навчального закладу. *Лекційні заняття* охоплювали теми, які розкривали роль учителя у сучасному суспільстві, особливості педагогічної професії, професіограму особистості вчителя. Майбутніх учителів знайомили з вимогами до рівня знань і загального розвитку вчителя, з комплексом необхідних йому педагогічних умінь та особистісними якостями педагога. Крім того, у лекціях висвітлювалися життя і діяльність видатних вітчизняних

педагогів А.С.Макаренка, В.О.Сухомлинського та ін. У випускному класі вивчалися спрямованість, індивідуальні особливості особистості майбутніх вчителів, яких знайомили із специфікою професійного відбору до педагогічного навчального закладу.

На *семінарських заняттях* закріплювалися теоретичні знання, формувалося уявлення про професію вчителя, умови його роботи, аналізувалися вимоги до його особистості і діяльності. *Лабораторні заняття* будувалися за принципом ускладнення загальнопедагогічної діяльності. Так, у 9-ому класі вивчалися зміст, форми і методи виховання молодших школярів. На заняттях застосовувалися активні методи навчання: творчі завдання, рольові ігри, аналіз педагогічних ситуацій. У позаурочний час старшокласники виконували педагогічні завдання, працювали у підшефних класах. На подальших заняттях особлива увага зверталась на форми і методи вивчення особистості учня, розвиток його здібностей, нахилів, інтересів. Старшокласники продовжували накопичувати досвід практичної роботи з дітьми, брали участь у шкільному самоврядуванні, виконували різноманітні творчі завдання. У випускних класах на лабораторних заняттях розглядалися питання, пов'язані із розвитком самосвідомості слухачів. Ними вивчалися форми і методи самоосвіти, самовиховання, саморозвитку учнів, які допомагали їм краще усвідомити мотиви вибору педагогічної професії. На заняттях аналізувалися результати виконання слухачами педагогічних доручень. Під керівництвом викладачів педагогіки і психології педагогічного інституту розв'язувалися задачні ситуації. Частина занять відбувалася в інституті у формі співбесід, екскурсій, де старшокласники знайомилися з історією та сучасним станом навчального закладу, відвідавши його музей, різні факультети, навчальні лабораторії, кабінети, спілкуючись з викладачами і студентами.

Профорієнтація старшокласників охоплювала колективні, групові та індивідуальні форми роботи. Із слухачами ФМВ проводились бесіди на теми: "Роль самовиховання у підготовці до свідомого вибору професії вчителя", "Які вольові якості і риси характеру потрібні вчителю?", "Що таке педагогічні здібності? Як їх розвивати?" та інші. Варто відмітити, що у профорієнтаційній роботі велику допомогу здійснювали студенти, які в цей час знаходилися на

**Напрями діяльності Центру:
довузівська підготовка педагогічно обдарованих школярів**

педагогічній практиці. Вони розповідали про мотиви вибору педагогічної професії, про вимоги до абітурієнтів, про студентське життя, про традиції і специфіку свого факультету. До роботи ФМВ залучалися викладачі інституту, які знайомили старшокласників з різними аспектами діяльності вчителя, системою підготовки вчительських кадрів, вимогами, що ставить професія до особистості.

Аналіз результатів роботи ФМВ засвідчив, що рівень готовності старшокласників до вибору професії значно підвищився, що підтверджує ефективність здійсненої роботи і доцільність її відновлення в умовах сьогодення. Отже, організація цілеспрямованої роботи по відборі та професійній орієнтації педагогічно обдарованої молоді ще під час навчання їх у середній загальноосвітній школі підтверджує закономірність, виявлену вченими-дослідниками (І.А. Зязюном, Н.В. Кузьміною, В.О. Сластьоніним та ін.): чим раніше сформована у схильних до педагогічної діяльності школярів готовність до цього виду діяльності, тим швидше вони, вступивши до педагогічного закладу освіти, оволодівають основами професійно-педагогічної майстерності.

3 квітня 2005 року Житомирський державний університет виступає базовим закладом для проведення творчого конкурсу серед старшокласників „Педагогічна діяльність – моє покликання”, в якому взяли участь 47 учнів 11 класів Житомирської, Вінницької та Хмельницької областей. Переможницею першого конкурсу стала лідер регіонального туру учениця гуманітарної гімназії № 23 м. Житомира Музика Ірина. За матеріалами конкурсу за сприяння Житомирського інституту післядипломної педагогічної освіти видруковано збірку учнівських творчих робіт „Вчитель – моє покликання”.

ВІДДІЛ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ

У формуванні інтелектуального потенціалу України все помітніше місце займають нові форми навчально-виховної та науково-дослідної роботи у вищій та середній школі. Значна кількість навчальних закладів стали справжніми експериментальними лабораторіями, творчими майстернями апробації нового змісту, педагогічних інновацій. Провідний напрямок їх діяльності - пошук та розвиток творчої обдарованої молоді. Особливого значення останнім часом набуває активне використання й розвиток дослідниками багатого фонду напрацьованих наукових і практичних ідей, технологій, а також організація випереджаючих пошукових експериментів.

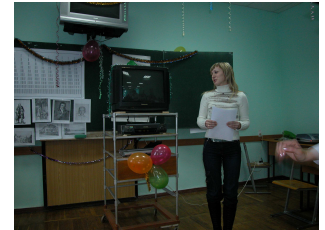
Широко застосовуються технології з українознавчої роботи, педагогіки народного календаря, проблемність у процесі навчання з питань розвитку історичної пам'яті, мислення учнів, громадянське виховання особистості. Виникла нагальна потреба в розробці нових педагогічних технологій, спрямованих на створення умов для самореалізації природного потенціалу особистості в різних видах діяльності. Успішно запроваджуються педагогічні технології з проблем оволодіння учнями культурно-історичним досвідом, науковими теоріями та концепціями.

Не є виключенням і Житомирський державний університет. Упродовж тривалого часу викладачами кафедри педагогіки продовжується експериментальна робота, спрямована на вдосконалення навчально-виховної роботи студентів під час вивчення дисциплін педагогічного циклу та у поза навчальній діяльності. Особлива увага надається роботі з педагогічно обдарованими студентами. Ефективність професійної підготовки педагогічно обдарованих майбутніх учителів у процесі навчання їх у педагогічному закладі освіти суттєво залежить від організаційних форм навчальної роботи. Робота з обдарованими студентами вимагає належної змістової наповненості занять, зорієнтованої на новизну інформації та різноманітні види пошукової аналітичної, розвивальної, творчої діяльності. У вищому навчальному педагогічному закладі освіти формами організації навчального процесу традиційно є лекція,

**Напрями діяльності Центру:
відділ професійно-педагогічної творчості**

семінар, лабораторний практикум, індивідуальні та групові консультації, колоквиуми, ділові ігри, навчальні конференції тощо. Проте серед методів навчання педагогічно обдарованих студентів мають переважати **самостійна робота, пошуковий і дослідницький підходи** до засвоєння знань, розвитку умінь та навичок. Контроль за їх навчанням має сприяти поглибленому вивченню, систематизації, класифікації навчального матеріалу, перенесенню знань у нові ситуації, розвитку творчих елементів у їх навчанні.

Одним з ефективних методів активізації навчальної та дослідницької роботи студентів на заняттях з педагогіки та історії педагогіки є **ділова гра**. Вона являє собою форму відтворення предметного та соціального змісту і моделювання взаємин, характерних для педагогічної роботи. В ході проведення гри розгортається особлива ігрова діяльність у вигляді імітаційної моделі, яка відтворює умови і динаміку протікання вчительської професії. Водночас формуються особистісні якості вчителя. В умовах спільної роботи кожний студент виробляє навички соціальної взаємодії, ціннісні орієнтації, установки, притаманні фахівцеві. Ігрова модель потрібна для забезпечення особистісного включення студентів у процес навчання, спрямований на оволодіння предметним змістом професійної діяльності. Але предметний зміст завжди є змістом спільної праці спеціалістів, тому через ігрову модель засвоюється і соціальний зміст майбутньої роботи. Ділова навчальна гра є насамперед “інструментом” розвитку теоретичного і практичного мислення спеціаліста, здатного аналізувати складні умови педагогічної дійсності, ставити і розв’язувати нові для майбутніх фахівців професійні задачі.

На заняттях з педагогічних дисциплін кожен студент може спробувати свої сили у моделюванні педагогічної діяльності викладача. Така побудова занять стимулює майбутніх учителів до пошуку нових нетрадиційних методів проведення занять, активізує їх дослідницьку діяльність, розвиває критичність в оцінюванні своєї діяльності та діяльності однокурсників.

Серед методичних засобів, які навчаються застосовувати майбутні вчителів варто виділити розробку та створення опорних логічних схем заняття, широке використання наочного матеріалу, глибоке вивчення творів класиків педагогічної науки та аналіз підходів різних педагогів минулого до розв'язування сучасних проблем навчання й виховання.

Щорічно на III курсі факультету іноземних мов відбувається „Аукціон педагогічних ідей”, під час якого студенти намагаються репрезентувати актуальні педагогічні ідеї видатних педагогів як минулого, так і сучасності. Даний захід спрямований на розвиток творчих здібностей майбутніх учителів, оскільки їм пропонується застосовувати нетрадиційні форми та методи реалізації задуму. За час проведення „Аукціону” накопичено значний фонд відео, фото та методичних матеріалів, які пройшли апробацію під час виступу наших студентів на II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки у Вінницькому державному педагогічному університеті, отримали там схвалення і можуть бути використані сьогодні у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя.

ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОБДАРОВАНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Досвід та успіхи найбільш розвинених країн світу у галузі науки, виробництва, розвитку нових технологій, культури та освіти свідчать про необхідність радикальної перебудови національної системи освіти у напрямку створення умов для обдарованої особистості вільно проявляти свої особливості, розвиватися відповідно до своїх схильностей. Проте у нашій країні до останніх років виявлення та розвиток обдарованої молоді здійснювалися стихійно, спираючись лише на регіональні можливості та на власну ініціативу окремих учителів, учених, митців. Перед сучасною вищою школою постало завдання максимального розкриття і розвитку потенціалу кожної особистості, формування молодого людини як суб'єкта соціального та професійного життя, підготовки її до самовдосконалення, самовизначення та самореалізації.

Представлена технологія спрямована на створення у ВНЗ цілісної, саморегульованої системи виявлення і підтримки обдарованої молоді; розвитку та реалізації її здібностей; стимулювання творчої діяльності студентів та викладачів; активізації навчально-пізнавальної діяльності молоді; формування резерву для вступу у вищі заклади освіти, магістратуру та аспірантуру; підготовки наукових, педагогічних та науково-технічних кадрів.

Концептуальні ідеї технології

Побудова процесу професійної підготовки обдарованого майбутнього вчителя ґрунтується на сучасних підходах до створення моделі обдарованості. Серед сучасних концепцій обдарованості найбільш визнаною є модель, яка складається з трьох компонентів: *мотивації* (спрямованості, наполегливості) особистості до певного виду діяльності; *креативності* особистості; розвитку загальних та спеціальних *здібностей* вищих за середній рівень.

Педагогічні здібності – це сукупність психічних рис особистості, необхідних для успішного оволодіння педагогічною діяльністю, її ефективного здійснення. Педагогічні здібності передбачають відповідну спрямованість особистості (світоглядну, політичну, моральну); ділові якості (спеціальні педагогічні вміння,

навички, досвід); риси характеру (вміння спілкуватися з дітьми, підлітками, емоційна врівноваженість). Педагогічні здібності ґрунтуються на відповідних нахилах до педагогічної діяльності, формуються і вдосконалюються під час педагогічної практики. Вони ж є і передумовою для вибору випускниками педагогічної професії.

Часто педагогічні здібності звужують до вміння виконувати певні дії – говорити, співати, малювати, організовувати дітей тощо. Насправді ж поняття “педагогічні здібності” виявляється значно складнішим і охоплює цілий комплекс спеціальних та загальних знань, пов’язаних з ними вмінь, а також якостей особистості вчителя. Дослідники (О.Н. Гоноболін, Н.В. Кузьміна, І.П. Підласий, В.О. Сластьонін та інші) виділяють такі групи педагогічних здібностей::

- *науково-пізнавальні* – здатність людини оволодівати науковими знаннями у визначеній галузі;

- *дидактичні* – вміння відбирати та готувати навчальний матеріал, наочність; чітко, доступно, виразно, переконливо і послідовно викладати навчальний матеріал; проводити уроки творчо; розвивати мислення школярів; стимулювати розвиток пізнавальних інтересів та духовних потреб учнів; підвищувати їх навчально-пізнавальну активність; привчати дітей працювати самостійно;

- *організаторські* – вміння об’єднувати дітей, розподіляти між ними обов’язки, планувати роботу, вести роботу одночасно з навчальною групою і кожним учнем, аналізувати результати діяльності, підводити підсумки, робити висновки; допомагають згуртувати учнів, розвинути в них активність, ініціативу, самостійність; дають змогу організувати на належному рівні навчально-виховний процес, а також власну педагогічну діяльність;

- *комунікативні* – вміння встановлювати педагогічно доцільні стосунки з учнями, їх батьками, колегами, керівниками навчальних закладів (педагогічний такт);

- *перцептивні* – полягають в адекватному сприйнятті й розумінні психології дитини; в умінні проникати у духовний світ вихованців, об’єктивно оцінювати їх емоційний стан, тонко відчувати настрої, переживання окремих учнів, виявляти особливості психіки;

- *сугестивні* – здатність здійснювати емоційно-вольовий вплив на вихованців;

- *дослідницькі* – вміння пізнавати і об'єктивно оцінювати педагогічні ситуації та процеси;
- *соціальні* – вміння розібратися у складних міжособистісних стосунках учнів, визначити місце і роль кожного з них у діловій та соціально-психологічній структурах;
- *експресивні* – здібності до зовнішнього вираження своїх думок, знань, переконань і почуттів за допомогою мови, а також міміки та пантоміміки;
- *емоційна стійкість* – уміння педагога володіти своїм станом, поведінкою у різноманітних ситуаціях.

Практика роботи сучасної школи свідчить, що вчитель повинен не тільки чітко і правильно відтворювати необхідну інформацію – він має вміти генерувати нові, оригінальні ідеї, знаходити нетрадиційні способи розв'язування проблемних педагогічних ситуацій і задач, розвивати здатність до творчого пошуку, нестандартного розв'язання педагогічних задач і характеризується цілим рядом параметрів, серед яких уміння бачити проблему, оригінальність, здатність до синтезу та аналізу, відчуття витонченості організації ідей та інші. Педагогічна креативність вчителя розвивається протягом усієї педагогічної діяльності і є вирішальним чинником оволодіння ним основами педагогічної майстерності.

Необхідно відзначити ще ряд характеристик особистості педагога, без яких педагогічні здібності не зможуть набути ефективного розвитку, – це *спрямованість* людини на педагогічну діяльність, *мотивація* до творчості, *наполегливість* особистості на шляху до самовдосконалення.

Отже, ми виходимо з розуміння обдарованості як індивідуальної потенційної своєрідності внутрішніх (задатки) та зовнішніх (сприятливе соціальне середовище, стиль виховання) передумов для розвитку здібностей особистості до рівня вище за умовно „середній”, завдяки яким вона може досягти значних успіхів у певній галузі діяльності. Відповідно до цього під **педагогічною обдарованістю** розуміємо якісно своєрідне поєднання педагогічних здібностей особистості, креативності її мислення й діяльності та свідомої наполегливої спрямованості до здійснення функцій педагогічного працівника, що дозволяє їй досягти значних успіхів у творчій професійній діяльності.

Основна ідея концепції ґрунтується на системному підході до вивчення педагогічних явищ та процесів, що дає можливість забезпечити ефективність навчально-пізнавальної, наукової і практичної роботи студентів, спрямованої на реалізацію особистісного і діяльнісного підходів. Розвивальне навчання і розроблені моделі побудови педагогічного процесу сприяють не тільки формуванню знань, умінь і навичок, але й розвитку педагогічних обдарувань, творчого мислення майбутнього педагога, інтелектуалізації його особистості, спонукає до творчої самостійної пошукової діяльності. Професійно-педагогічна підготовка передбачає досягнення максимального розвиваючого ефекту, спрямованого на становлення особистості майбутнього вчителя та реалізацію його творчого потенціалу. *Реалізуючи свій потенціал у процесі навчання у ВНЗ, майбутні вчителі навчаються виявляти і розвивати обдарування учнів.*

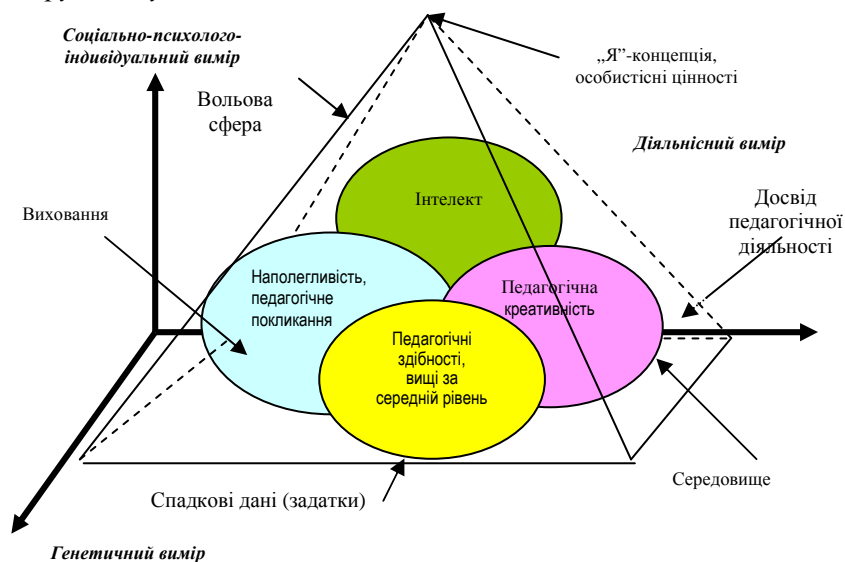

Рис.2. Складові педагогічної обдарованості

Розвиток педагогічної обдарованості майбутнього вчителя набуває ефективності за умови побудови змісту, форм та методів його

професійно-педагогічної підготовки на науково-обґрунтованих теоретичних і методичних засадах, які забезпечують створення певних умов для виявлення та реалізації відповідних здібностей і обдарувань. Цьому процесу сприятимуть: побудова цілісної багатофакторної моделі педагогічно обдарованого майбутнього вчителя; створення у навчальному закладі саморегульованої системи виявлення і підтримки обдарованої студентської молоді; стимулювання творчої роботи студентів та викладачів; розробка та впровадження педагогічних технологій стосовно розвитку та реалізації здібностей майбутніх учителів, заснованих на активізації, індивідуалізації та диференціації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Технологія підготовки педагогічно обдарованого майбутнього вчителя, при її розгляді з позицій системного та діяльнісного підходу, зумовлює загальну логіку побудови навчально-виховного процесу, яка охоплює такі компоненти (етапи): цільовий, змістово-інформаційний, процесуальний, діялісно-операційний та оцінно-результативний. Велика увага приділяється технології постановки навчальних цілей, які, з одного боку, реалізують соціальне замовлення суспільства, з іншого – цілі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів-дослідників.

Розвиток обдарованості майбутнього вчителя потребує створення у вищому навчальному закладі *цілісної, самокерованої системи*, яка передбачала б:

- виявлення та підтримку педагогічно обдарованої молоді;
- розвиток та реалізацію її здібностей;
- стимулювання творчої роботи учнів, студентів, учителів та викладачів вищих закладів освіти;
- активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентської молоді;
- формування резерву для вступу у вищі педагогічні заклади освіти, магістратуру та аспірантуру, підготовку наукових та педагогічних кадрів для потреб середніх і вищих закладів освіти.

Ця система повинна охоплювати заклади освіти різних рівнів акредитації: середня загальноосвітня школа, педагогічний ліцей, педагогічне училище, вищий педагогічний заклад освіти, заклади післядипломної педагогічної освіти. І починати необхідно ще із

середньої школи, де повинна бути організована цілеспрямована робота щодо виявлення серед старшокласників педагогічно обдарованих учнів і створені умови для їх професійної орієнтації на педагогічну діяльність.

Нами розроблена й впроваджується у навчально-виховний процес технологія навчання, що дозволяє по-новому організувати навчальну діяльність майбутніх учителів. Основною *ідеєю* даної концепції є положення про те, що *реалізуючи свій власний творчий потенціал у процесі навчання у ВНЗ, майбутні вчителі навчаються виявляти і розвивати обдарування учнів*. В основу пропонованої технології покладено особистісно-зорієнтований підхід до навчання й виховання майбутнього вчителя.

Цільовий компонент технології

Метою пропонованої технології є виявлення та підтримка педагогічно обдарованої молоді; розвиток та реалізація їх творчих здібностей; стимулювання творчої роботи студентів та викладачів; активізація навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів; формування резерву для вступу до магістратури та аспірантури, підготовка наукових та педагогічних кадрів.

Організаційний компонент технології: створення організаційної структури. Так, у Житомирському державному університеті імені Івана Франка розпочато роботу *науково-методичного центру роботи з обдарованою студентською молоддю*, який здійснює роботу за рядом напрямів (вивчення мотивації навчальної діяльності студентів, їх цільових установок та ціннісних орієнтацій; визначення рівня розвитку професійно-педагогічних здібностей та якостей майбутнього вчителя; організація науково-дослідницької роботи студентів; підготовка майбутніх учителів до професійно-педагогічної творчості; розвиток художньо-естетичної творчості студентів; розвиток їх фізичних здібностей та збереження здоров'я; довузівська підготовка педагогічно обдарованих школярів).

Мотиваційно-стимулюючий компонент технології: конкурс „Обдарованість року”, стипендії, аспірантура тощо.

**Положення про конкурс
„Обдарованість року”**

Мета: створення належних умов для виявлення та підтримки обдарованої студентської молоді, розвитку її схильностей та природних задатків, формування покоління молодих науковців та практиків для різних галузей суспільного життя.

Завдання:

1. Стимулювати творче самовдосконалення студентської молоді, підтримувати обдарованих студентів - призерів та учасників мистецьких, інтелектуальних, творчих конкурсів, олімпіад, конкурсів, спортивних змагань різних рівнів
2. Розвивати інтерес до поглибленого вивчення базових і спеціальних дисциплін, прищеплювати навички дослідницької роботи, пропагувати досягнення науки, техніки і нових технологій.
3. Активізувати різні форми позааудиторної та позанавчальної роботи з обдарованими студентами.
4. Відстежувати досягнення студентів за програмою моніторингу освітньої системи університету, підводити підсумки роботи факультативів, проблемних груп, спеціальних курсів за вибором, гуртків, секцій, наукового студентського товариства.

І. Умови конкурсу

1. У конкурсі беруть участь студенти I-V курсів університету.
2. Відстеження досягнень студентів здійснюється упродовж навчального року спеціальною комісією, яка складається з представників студентського самоврядування та педагогічного колективу університету.
3. Склад комісії та перелік номінацій конкурсу затверджується Радою університету у вересні кожного навчального року.
4. Підсумки та заключне свято конкурсу проводяться щорічно, у квітні.
5. Конкурс організується з таких номінацій:
 - „Інтелект року”;
 - „Студент року”;
 - „Дослідник року”;
 - „Таланти року”;
 - „Лідер року”;

- „Відкриття року”;
- „Спортсмен року”;
- „Актор року”;
- „Викладач року”.

6. Списки номінантів складаються за поданням комісії конкурсу:

- у номінаціях „Студент року”, „Дослідник року”, „Інтелект року”, „Викладач року”;
- у номінаціях: „Таланти року”, „Відкриття року”;
- у номінаціях „Спортсмен року”, „Актор року”, „Лідер року”».

7. Списки номінантів затверджуються Радою університету щорічно у березні поточного року.

До Положення можуть вноситися зміни Радою університету.

II. Основні показники для участі в конкурсі

1. Найвищий рейтинг навчальних досягнень студентів із базових та спеціальних дисциплін.

2. Виборені призові місця на I та II етапах Всеукраїнських студентських олімпіад із базових і спеціальних дисциплін.

3. Виборені призові місця в університетських, Всеукраїнських конкурсах творчих робіт студентів та інтелектуальних турнірах і конкурсах.

4. Підготовлені науково-дослідні роботи, активна участь у студентських науково-практичних конференціях, участь у конкурсах-захистах науково-дослідних робіт.

5. Призові місця, лауреати, дипломанти музичних, вокальних, хореографічних, художніх, театральних конкурсів.

6. Виборені призові місця у спортивних змаганнях різних рівнів.

7. Активна участь у роботі студентського самоврядування, в організації та проведенні загально університетських та факультетських свят.

8. Підготовка викладачем студентів – переможців Всеукраїнських студентських олімпіад з фахових та спеціальних дисциплін, конкурсів творчих робіт, турнірів та конкурсів різних рівнів та спрямувань.

9. Вагомий внесок у розвиток наукової, методичної, матеріальної бази університету.

Змістовий компонент технології

Зміст та форми організації навчально-пізнавальної роботи у процесі професійної підготовки студентів до творчої педагогічної діяльності ґрунтуються на підходах до розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога, запропонованих П.С. Решетніковим на основі теоретичних положень Є.О. Клімова (адаптація, компенсація, корекція). Ключовими моментами цієї технології є такі:

Цілеспрямована організація формуючого середовища. Основою виступає навчально-професійна діяльність студентів. Майбутні вчителі залучаються до різноманітності відносин, пов'язаних із професійною діяльністю. Цьому сприяє використання таких форм та методів організації навчальної діяльності як ділові та рольові ігри, методи мікро викладання та моделювання фрагментів виховних проєктів, навчальні конференції, методичні семінари, лекції-діалоги, різноманітні конкурси (конкурс педагогічних талантів, виставка-ярмарок „Своїми руками”, аукціон педагогічних ідей, захист творчих проєктів), самостійна робота студентів по написанню рефератів, доповідей, наукових статей, пошуковий і дослідницький підходи до засвоєння знань, умінь та навичок, педагогічні практики тощо. Тривале занурення майбутніх учителів шляхом моделювання до реальної професійно-педагогічної діяльності сприяє їх адаптації до умов та вимог майбутньої професії, демонструє сильні й слабкі сторони особистості, сприяє реалізації творчого потенціалу.

Пред'явлення вимог до діяльності й відносин студентів. Вимоги відповідають рівню якісного викладання й виховання у сучасній школі. Вимоги до діяльності зростають поступово, відповідно до рівня розвитку студента. Для цього використовуються психолого-діагностичні методики, які дозволяють виявити домінуючі здібності студентів, на основі яких майбутнім учителям пропонуються ті види роботи, що є для них значущими, цікавими, потужними. Кожного разу рівень цих вимог відповідає зоні найближчого розвитку особистості.

Формування операційно-технологічного фонду. Студентів знайомлять з різними технологічними та виховними системами, досвідом діяльності творчо працюючих педагогів. При цьому переважає питома вага самостійної діяльності у вивченні інноваційних підходів до професійної діяльності. Майбутні вчителі під керівництвом викладачів цілеспрямовано накопичують базу даних про форми, методи, прийоми, засоби роботи з дітьми шляхом ознайомлення з методичними розробками, діагностичними методиками, популярною літературою, вивченням та створенням власних наочних засобів (опорних схем, таблиць, малюнків, роздаткового матеріалу тощо). Під час проведення занять студентам надається можливість вибору тих засобів навчання і тих технологічних систем, методів та форм роботи, які найбільше відповідають їх індивідуальним особливостям. Отже, робота здійснюється у двох напрямках: розширення простору для вибору методичного інструментарію та можливість вибору свого вирішення навчально-професійних завдань. Такий підхід дозволяє студентам постійно навчатися компенсувати слабкі сторони своєї особистості за рахунок своїх сильних якостей.

Надання своєчасної допомоги та корекція діяльності. Підтримка здійснюється під час реалізації студентами фрагментів професійної діяльності з метою забезпечення успіху і формування відповідних умінь та навичок. Перед проведенням чергового заняття кожному студенту, учаснику ділової гри, обов'язково надається методична допомога з боку викладачів. Кожне проведене заняття обов'язково аналізується самим студентом та іншими учасниками ділової гри, оцінюється як майбутніми вчителями, так і викладачем.

Цілеспрямоване залучення студентів до спілкування та спільної діяльності з творчими педагогами. Під час такого спілкування та знайомства з педагогічною творчістю відбувається свого роду „творче зараження”, виникає натхнення, з'являється величезне бажання творити самому. Так, наприклад, у процесі підготовки до конкурсу „Аукціон педагогічних ідей”, група студентів, ознайомившись із методами роботи педагога-новатора Ш.О. Амонашвілі, не задовольнилися простим переказом його основних ідей. Вони звернулися до вихователів дитячого садка м. Житомира з пропозицією попрацювати з дітьми за методикою

Ш.О. Амонашвілі. Адміністрація дитсадка пішла назустріч ініціативі майбутніх учителів, надавши студентам можливої допомоги. Провівши певну роботу з дітьми, студенти записали одне із занять на відеокамеру, проілюструвавши свої дії відповідними коментарями. Запис було продемонстровано під час конкурсу, що викликало позитивну реакцію аудиторії. Крім того, приклад даної групи надихнув інших студентів на пошук нових шляхів реалізації своїх задумів та творчого підходу до виконання завдань викладачів.

Розвиток творчого мислення студентів. Особлива увага під час проведення занять приділяється такій організації процесу навчання, яка б постійно стимулювала майбутніх учителів до фантазування, конструювання, необхідності проявляти ініціативу, вигадувати, винаходити щось нове. Так, при нагородженні кращих студентів, що відзначилися під час проведення „Свята квітів”, виникла пропозиція самостійного виготовлення призів. З цього часу всі запрошення, нагороди, оздоблення приміщення, рекламні реквізити виготовляються виключно руками самих студентів.

Можливість удосконалення існуючих підходів до організації процесів навчання і виховання. Студенти під час занять намагаються віднайти нові форми і методи роботи з дітьми, незвичайні засоби навчання, які б дозволили підвищити результат. Викладачі намагаються ознайомити майбутніх учителів з найновішими концепціями розвитку школи, ідеями педагогів-новаторів, навчають студентів самостійно проектувати та конструювати навчальні заняття, створювати наукові проекти, захищати їх, відстоювати свої думки.

Інноваційні дидактичні пошуки у сфері професійної педагогічної підготовки передбачають різноманітні види діяльності: *навчально-пізнавальну* (визначення пріоритетних цілей, завдань, функцій, оновлення змісту педагогічної освіти), *науково-дослідницьку* (постановка наукової проблеми, висування та перевірка гіпотез, генерація ідей, моделювання та організація експерименту, оцінка результатів), *моделюючу* (прогнозування, предметно-змістовна імітація, імітаційна гра, мікрОВикладання, моделювання контексту майбутньої професійної діяльності), *технологічну* (розробка системи методів, прийомів, засобів досягнення поставлених цілей), *рефлексивну* (інтелектуальна та емоційно-почуттєва рефлексія в гносеологічному та емоційно-особистісному виявах).

Робота з обдарованими студентами вимагає розробки відповідної технології, зорієнтованої на новизну інформації та різноманітні види пошукової аналітичної, розвивальної, творчої діяльності. Тому серед форм організації навчального процесу переважають ділові та рольові ігри, навчальні конференції, різноманітні конкурси (конкурс педагогічних талантів, виставка-ярмарок „Своїми руками”, аукціон педагогічних ідей, захист творчих проєктів та інші) тощо. Великого значення набула самостійна робота студентів по написанню рефератів, доповідей, наукових статей, пошуковий і дослідницький підходи до засвоєння знань, умінь та навичок. Активно працює факультатив по роботі з обдарованими студентами, де майбутні вчителі, реалізуючи свій творчий потенціал, вчаться виявляти і розвивати обдарування й здібності учнів. Значно впливає на розвиток творчого потенціалу майбутніх учителів Наукове студентське товариство, де обдаровані студенти оволодівають основами науково-дослідної роботи. Цьому сприяє й стажування кращих студентів у провідних навчальних закладах США.

Одним з основних видів навчальних практичних занять студентів при вивченні педагогіки є *семінарське заняття*. Метою семінару є певний синтез опрацьованої студентами літератури, співвіднесення її з матеріалом лекцій, формування у майбутніх учителів умінь критично оцінювати різні джерела знань. Чіткий порядок питань у плані семінару необхідний студенту у підготовці до заняття для усвідомлення логіки теми, послідовності її розвитку. На семінарі доцільно розглядати актуальні проблемні питання. Основною метою цього виду навчальних занять є не стільки перевірка знань, скільки розвиток самостійності мислення студентів, умінь відстоювати свою власну позицію. Семінарське заняття є найбільш складною формою організації навчального процесу. Йому притаманні чотири основні функції, а саме: 1) поглиблення, конкретизація і систематизація знань, набутих студентами на попередніх етапах навчання (лекції, самостійна робота, консультації); 2) розвиток навичок самостійної роботи, формування творчого мислення; 3) розвиток умінь формулювати і відстоювати свою думку; 4) контроль за ступенем та характером засвоєння матеріалу студентами.

Оволодіння різноманітними формами та методами активного навчання допомагає майбутнім педагогам швидше набуті професійного досвіду, глибше усвідомити соціальне призначення професії вчителя. Саме тому до кожного практичного заняття доцільно розробляти практичні завдання, спрямовані на розвиток мислення майбутніх учителів та формування практичних умінь і навичок виховної роботи з дітьми, підлітками, юнаками. На практичних заняттях широко використовуються інноваційні підходи, зокрема аналіз педагогічних ситуацій і професійно-зорієнтованих педагогічних задач.

Педагогічна задача – це мета, що задається педагогом у визначених умовах (ситуації), яка передбачає перехід вихованця з вихідного рівня на якісно новий рівень розвитку його вихованості. Педагогічна задача є результатом усвідомлення педагогом утруднення, яке виникло у певній ситуації, і яке не має однозначного розв'язку. Подолання утруднення відбувається шляхом знаходження оптимального способу його вирішення. Виховна задача має на меті не тільки усунення конфлікту, але й створення потреби суб'єкту діяльності у самовихованні, саморозвитку.

На практичних заняттях з педагогіки широко використовуються розвивальні методи навчання і, перш за все, педагогічні задачі, які є “основною клітиною” педагогічної діяльності і які безпосередньо спрямовані на формування необхідних учителю вмінь. Розв'язуючи задачі, студенти вчать аналізувати, моделювати, конструювати, регулювати, організовувати не тільки власну навчально-виховну діяльність, але й поведінку і діяльність учнів. Розв'язання виховної задачі має чіткий алгоритм, з яким студенти знайомляться на перших же заняттях і який допомагає їм підходити до аналізу проблеми на науковому рівні. Цей процес відбувається за такими етапами: 1. Орієнтація в ситуації, її діагностика. 2. Аналіз вихідних даних: місце ситуації у цілісному процесі педагогічної діяльності, характеристика дій вихованців, вихователів, їхніх взаємостосунків. Усвідомлення мотивів учинків, мети діяльності. 3. Знаходження основної суперечності, постановка і формулювання проблеми. 4. Висунення припущень, гіпотез, їх обґрунтування. 5. Вибір системи засобів, методів розв'язування педагогічної проблеми. 6. Проектування наслідків її вирішення.

Педагогічні задачі, які пропонуються студентам, повинні бути різного рівня складності і передбачати різні види діяльності: від репродуктивної до творчої.

Активізують мислення студентів і стимулюють їх до самостійної пошукової роботи *проблемні питання*. Проблема, з філософської точки зору, це такий різновид питання, відповідь на яке не утримується у набутому досвіді суб'єкта і тому потребує відповідних практичних та теоретичних дій, які відрізняються від простого інформаційного пошуку. Тобто, виникає певне утруднення, ліквідувати яке за допомогою наявної бази знань студент не може. Це свідчить про недостатність досягнутого рівня знань. Тому проблема визначається як знання про незнання та виникненням необхідності усунути протиріччя. Використання проблемних питань на практичних заняттях з педагогіки допомагає підвищити пізнавальний інтерес студентів до вивчення теорії виховання, вчить їх діалектично мислити, робить істину доказовою, а знання осмисленими, формує активну, творчо мислячу особистість.

Метод *моделювання фрагментів виховних заходів* пропонує використання таких завдань, які передбачають розв'язування проблеми професійної спрямованості; у студентів значно підвищується професійний інтерес, актуалізуються наявні знання, закріплюються навички педагогічного аналізу й узагальнення, розвиваються педагогічні здібності.

Включення студентів у ситуації професійної спрямованості, а саме таким і є моделювання фрагментів виховних заходів, створює умови, за яких майбутні вчителі отримують можливість самостійно аналізувати педагогічні процеси, опрацьовувати шляхи встановлення контакту, прийоми створення певного емоційного стану та його корекції, способи вирішення типових ситуацій взаємодії.

Моделювання фрагментів виховних заходів дає змогу сформулювати основу рольової поведінки майбутнього вчителя. В педагогіці під моделюванням фрагментів виховних заходів розуміють спеціально організовану і педагогічно керовану діяльність, де у створеній ігровій ситуації імітується певний реальний навчально-виховний процес. Цей метод дозволяє розкрити перед студентами соціальний зміст учительської професії, основні її кваліфікаційні характеристики, забезпечує тісний зв'язок педагогічної теорії зі

шкільною практикою і дає можливість побачити типові труднощі, з якими вчитель зустрічається в своїй повсякденній практиці, а також визначити шляхи їх подолання.

Моделювання фрагментів виховних заходів допомагає створити такі умови, коли вибір засобу-розв'язку досягається шляхом використання студентами теоретичних знань, набутих у процесі вивчення педагогічних дисциплін. Це формує потребу використовувати теорію при виборі оптимальних засобів і прийомів педагогічного впливу, орієнтовної основи професійної поведінки.

Одним з напрямів практичної підготовки студентів вищого педагогічного закладу освіти є використання методу *мікрвикладання*, який допомагає майбутньому вчителю краще підготуватися до професійної діяльності, визначити рівень своїх знань, умінь і здібностей, набутти певного рівня педагогічної майстерності.

Мікрвикладання є одним з напрямів практичної професійної діяльності вчителя, що допомагає студентам краще усвідомити сутність педагогічних явищ. Моделюючи фрагмент практичної діяльності вчителя-предметника, майбутні вчителі розвивають свої здібності, набувають певного досвіду. У студентів, які активно беруть участь у підготовці і проведенні практичних занять з використанням методів мікрвикладання та моделювання фрагментів виховних заходів, формуються такі якості як комунікативність, емпатійність, педагогічна інтуїція, самовладання, педагогічний оптимізм, які поєднуються з глибокими теоретичними педагогічними знаннями.

Важливого значення в системі підготовки майбутнього вчителя набуває *ділова гра*. Вона являє собою форму відтворення предметного і соціального змісту та моделювання стосунків, характерних для педагогічної роботи. В ході проведення гри розгортається особлива ігрова діяльність, яка моделює умови і динаміку протікання вчительської професії. Водночас формуються особистісні якості вчителя. В умовах спільної роботи кожний студент виробляє навички соціальної взаємодії, ціннісні орієнтації, установки, притаманні фахівцеві. Ігрова модель потрібна для забезпечення особистісного включення студентів у процес навчання, спрямований на оволодіння предметним змістом професійної діяльності. Проте останнє відображає зміст спільної праці спеціалістів, тому через

ігрову модель засвоюється і соціальний зміст майбутньої роботи. Ділова навчальна гра є насамперед “інструментом” розвитку теоретичного і практичного мислення спеціаліста, здатного аналізувати складні умови педагогічної дійсності, ставити і розв’язувати нові для майбутніх фахівців професійні задачі.

Ефективність професійної підготовки обдарованих майбутніх учителів під час навчання їх у вищому педагогічному закладі освіти суттєво залежить від *організаційних форм навчальної роботи*. Вчитель завжди діє у конкретних ситуаціях, тому важливо навчити студентів усвідомлювати ситуацію, аналізувати її, виділяти провідні ідеї, які лежать в основі творчого пошуку, розробляти конструктивні схеми і варіанти практичних рішень. Саме на цей підхід орієнтовані різноманітні *види діяльності*, такі як *мікровикладання* фрагментів уроку, *моделювання фрагментів виховних проєктів*, розв’язування педагогічних задач, *ділові ігри*, *аукціони педагогічних ідей та конкурси педагогічних талантів, конкурси-імпровізації* тощо.

У формуванні інтелектуального потенціалу України все помітніше місце займають нові форми навчально-виховної та науково-дослідної роботи у вищій та середній школі. Значна кількість навчальних закладів стали справжніми експериментальними лабораторіями, творчими майстернями апробації нового змісту, педагогічних інновацій. Провідний напрямок їх діяльності - пошук та розвиток творчої обдарованої молоді. Особливого значення останнім часом набуває активне використання й розвиток дослідниками багатого фонду напрацьованих наукових і практичних ідей, технологій, а також організація випереджаючих пошукових експериментів.

Широко застосовуються технології з українознавчої роботи, педагогіки народного календаря, проблемність у процесі навчання з питань розвитку історичної пам’яті, мислення учнів, громадянське виховання особистості. Виникла нагальна потреба в розробці нових педагогічних технологій, спрямованих на створення умов для самореалізації природного потенціалу особистості в різних видах діяльності. Успішно впроваджуються педагогічні технології з проблем оволодіння учнями культурно-історичним досвідом, науковими теоріями та концепціями.

Не є виключення і Житомирський університет. Особлива увага надається роботі з педагогічно обдарованими студентами. Ефективність професійної підготовки педагогічно обдарованих майбутніх учителів під час навчання їх у педагогічному закладі освіти суттєво залежить від організаційних форм навчальної роботи. Робота з обдарованими студентами вимагає належної змістової наповненості занять, зорієнтованої на новизну інформації та різноманітні види пошукової аналітичної, розвивальної, творчої діяльності. У вищому навчальному педагогічному закладі освіти формами організації навчального процесу традиційно є лекція, семінар, лабораторний практикум, індивідуальні та групові консультації, колоквіуми, ділові ігри, навчальні конференції тощо. Проте серед методів навчання педагогічно обдарованих студентів мають переважати **самостійна робота, пошуковий і дослідницький підходи** до засвоєння знань, умінь та навичок. Контроль за їх навчанням повинен стимулювати поглиблене вивчення, систематизацію, класифікацію навчального матеріалу, перенесення знань у нові ситуації, розвиток творчих елементів у їх навчанні.

Одним з ефективних методів активізації навчальної та дослідницької роботи студентів на заняттях з педагогіки та історії педагогіки є **ділова гра**. Вона становить собою форму відтворення предметного і соціального змісту та моделювання стосунків, характерних для педагогічної роботи. В ході проведення гри розгортається особлива ігрова діяльність у вигляді імітаційної моделі, яка відтворює умови і динаміку протікання вчительської професії. Водночас формуються особистісні якості вчителя. В умовах спільної роботи кожний студент виробляє навички соціальної взаємодії, ціннісні орієнтації, установки, притаманні фахівцеві. Ігрова модель потрібна для забезпечення особистісного включення студентів у процес навчання, спрямований на оволодіння предметним змістом професійної діяльності. Але предметний зміст завжди є змістом спільної праці спеціалістів, тому через ігрову модель засвоюється і соціальний зміст майбутньої роботи. Ділова навчальна гра є насамперед “інструментом” розвитку теоретичного і практичного мислення спеціаліста, здатного аналізувати складні умови педагогічної дійсності, ставити і розв’язувати нові для майбутніх фахівців професійні задачі.

На заняттях з педагогічних дисциплін кожен студент може спробувати свої сили у моделюванні педагогічної діяльності викладача. Така побудова занять стимулює майбутніх учителів до пошуку нових нетрадиційних методів проведення занять, активізує їх дослідницьку діяльність, розвиває критичність в оцінюванні своєї діяльності та діяльності однокурсників.

Серед методичних засобів, які навчаються застосовувати майбутні вчителів, варто виділити розробку та створення опорних логічних схем заняття, широке використання наочного матеріалу, глибоке вивчення творів класиків педагогічної науки та аналіз підходів різних педагогів минулого до розв'язування сучасних проблем навчання й виховання.

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО УЧАСТІ У ВСЕУКРАЇНСЬКИХ ОЛІМПІАДАХ

Упродовж чотирьох років (1999 – 2002 рр.) кафедра педагогіки виступала організатором II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки.

Реальні досягнення кафедри педагогіки у роботі з педагогічно обдарованою молоддю

За результатами студентських олімпіад дев'ять студентів Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка посіли призові місця.

II етап Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки:

1999 р. – друге місце (Ольга Дідус);

2000 р. – перше місце (Олена Вознюк), друге місце (Валентина Авдєєва);

2001 р. – перше місце (Алла Білоус), третє місце (Марина Русаловська);

2002 р. – перше місце (Олена Космінська), друге місце (Олена Ярош);

2003 р. – третє місце (Олеся Куц) – олімпіада проводилася у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського);\

2004 р. – відзнака за кращий захист наукової роботи (Тетяна бобрикова);

2005 р. – відзнаки за кращий фрагмент уроку, за оригінальність, виявлену у конкурсі „Фрагмент виховного заходу”, за кращий захист наукової роботи (Тетяна Ревчук); за кращу презентацію своєї особистості, за кращий виховний захід (Олена Ільїна);

2006 р. – третє місце у конкурсі з теорії педагогіки (Сніжана Герасимчук).

II етап Всеукраїнської студентської олімпіади з соціальної педагогіки (олімпіада проводилася у Запорізькому педуніверситеті) **2001 р.** - друге місце (О.Юрчук)

ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ ОЛІМПІАДИ З ПЕДАГОГІКИ

Сучасна українська школа повинна забезпечувати всебічний розвиток індивідуальності людини як особистості та найвищої цінності суспільства на основі виявлення її задатків, здібностей, обдарованості і талантів. В Україні прийнято цілий ряд законів і програм (зокрема Закон України “Про освіту”, Державна цільова програма „Вчитель”, національна програма “Діти України” та інші), які спрямовані на створення загальнодержавної мережі навчальних закладів для обдарованої молоді. Сутність проблеми полягає в тому, що традиційна система підготовки вчителя орієнтована на середнього студента і певним чином нівелює його індивідуальні особливості. Сучасні запити суспільства і держави вимагають реформування даної системи у напрямку розвитку дослідницьких властивостей, творчого потенціалу майбутніх педагогів. Тому одним з пріоритетів модернізації освіти визнається підготовка нової генерації педагогів-дослідників, здатних виявляти і розвивати здібності та обдарування дитини.

Отже, провідним завданням вищого педагогічного навчального закладу є підтримка і розвиток педагогічної обдарованості майбутнього вчителя. Серед інноваційних форм роботи слід виділити технологію підготовки творчого вчителя, яка була реалізована на Всеукраїнській студентській олімпіаді з педагогіки, котра визнана ефективною формою роботи. Впродовж чотирьох років II етап Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки відбувався на базі Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка, що дозволило створити цілісну технологію підготовки педагогічно обдарованого вчителя.

Логіка втілення пропонованої педагогічної технології складається з ряду етапів, а саме:

по-перше, виділяємо кінцеву загальну мету системи підготовки педагогічно обдарованого студента у вигляді моделі вчителя-дослідника за допомогою показників, які можна діагностувати;

Технологія організації та проведення студентської олімпіади з педагогіки

по-друге, описуємо проміжні цілі (поетапно) розвитку педагогічної обдарованості особистості шляхом наступності й нарощування її потенціалу за прийнятими показниками і критеріями;

по-третє, відбираємо і дидактично обґрунтовуємо зміст загально педагогічної підготовки обдарованих студентів відповідно до заданої мети;

по-четверте, реалізуємо розвиваючі інформаційні технології, що відображають сучасний стан науково-педагогічного знання щодо процесу професійного становлення майбутнього вчителя (всі технології повинні бути забезпечені об'єктивними методиками контролю якості даного процесу);

по-п'яте, окреслюємо певні організаційні умови навчання і виховання педагогічно обдарованих студентів вищого навчального закладу.

Розглядаючи технологію підготовки педагогічно обдарованого майбутнього вчителя з позицій системного та діяльнісного підходу, завдається загальна логіка побудови навчально-виховного процесу, яка охоплює такі компоненти (етапи): цільовий, змістово-інформаційний, процесуальний, діяльнісно-операційний та оцінно-результативний. Велика увага приділяється технології постановки навчальних цілей, які з одного боку реалізують соціальне замовлення суспільства, з іншого – цілі професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів-дослідників.

Метою Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки є своєчасне виявлення, відбір та підтримка педагогічно обдарованої молоді; розвиток та реалізація її професійних здібностей; стимулювання творчого педагогічного пошуку молодих дослідників; підвищення якості професійної підготовки майбутнього вчителя за рахунок активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів та посилення ступеня проблемності й творчості навчально-виховного процесу під час вивчення дисциплін педагогічного циклу.

Організація Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки складається з ряду етапів: підготовчого (або початкового), основного етапу (або етапу організації та проведення) та завершувального (або аналітико-узагальнюючого) етапу.

Підготовчий етап передбачає: створення оргкомітету, журі, мандатної та апеляційної комісії; розробку конкурсних завдань,

визначення критеріїв їх оцінювання; підготовку необхідної допоміжної документації для проведення олімпіади та підведення підсумків; встановлення термінів та вимог до написання творчої роботи, яка виявляє результати власного педагогічного дослідження учасників.

Кількість турів Олімпіади (теоретичний, практичний, творчий), форми їх організації на кожному етапі визначаються оргкомітетами.

I етап олімпіади складається з факультетських та загально університетського турів, які передбачають оцінювання теоретичних знань студентів та їх змагання у творчих конкурсах. У факультетському турі беруть участь всі студенти, які виявили бажання продемонструвати набуті знання й уміння з педагогічних дисциплін. Переможці виходять до загально університетського туру.

II етап Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки відбувається у базовому навчальному закладі, який визначається Міністерством науки і освіти України. Участь у ньому беруть переможці I етапу.

Реалізація ієрархії цілей відбувається під час здійснення *основного етапу* Олімпіади. Цьому сприяє опора на концепцію контекстового навчання. У рамках цієї концепції виділяються три основні види діяльності студентів, якими вони мають оволодіти під час навчання у вищому педагогічному навчальному закладі:

- навчальна діяльність у різноманітних академічних формах (лекції, семінари, лабораторно-практичні заняття), за допомогою яких можна будувати творчий контекст майбутньої професійної діяльності;

- квазіпрофесійна діяльність, котра означає відтворення в умовах навчального закладу елементів дослідницької праці, а також певних взаємостосунків між виконавцями у різних ігрових формах: вони моделюють предметний і соціальний зміст майбутньої пошукової роботи, її специфічні ознаки;

- навчально-професійна діяльність студентів під час різних видів практик, виконання науково-дослідної роботи, виконання творчих робіт, написання рефератів, курсових та дипломних робіт.

Ефективність професійної підготовки педагогічно обдарованих майбутніх учителів під час навчання їх педагогічному закладі освіти суттєво залежить від організації навчальної роботи. У

Житомирському державному педагогічному університеті імені Івана Франка протягом останніх п'ятнадцяти років впроваджувалися різноманітні форми організації навчальної діяльності студентів, які певним чином сприяють підвищенню ефективності професійної підготовки майбутнього вчителя-дослідника. Робота з обдарованими студентами вимагає належної змістової наповненості занять, зорієнтованої на новизну інформації та різноманітні види пошукової аналітичної, розвивальної, творчої діяльності. Тому серед форм організації навчального процесу переважають ділові та рольові ігри, навчальні конференції, різноманітні конкурси (конкурс педагогічних талантів, виставка-ярмарок „Своїми руками”, аукціон педагогічних ідей, захист творчих проєктів та інші) тощо. Великого значення набула самостійна робота студентів по написанню рефератів, доповідей, наукових статей, пошуковий і дослідницький підходи до засвоєння знань, умінь та навичок. Активно працює факультатив по роботі з обдарованими студентами, де майбутні вчителі, реалізуючи свій творчий потенціал, вчать виявляти і розвивати обдарування й здібності учнів. Значний вплив на розвиток творчого потенціалу майбутніх учителів справляє Наукове студентське товариство, де обдаровані студенти оволодівають азами науково-дослідної роботи. Цьому сприяє й стажування кращих студентів у провідних навчальних закладах США.

Відповідно до поставлених цілей, науково-методичний центр роботи з обдарованою студентською молоддю здійснює роботу на такими напрямками: вивчення мотивації навчальної діяльності студентів, їх цільових установок та ціннісних орієнтацій; визначення рівня розвитку професійно-педагогічних здібностей та якостей майбутнього вчителя; організація науково-дослідницької роботи студентів; підготовка майбутніх учителів до професійно-педагогічної творчості; підготовка студентів до участі у Всеукраїнських олімпіадах; розвиток художньо-естетичної творчості студентів; розвиток фізичних здібностей та збереження здоров'я майбутнього вчителя; довузівська підготовка педагогічно обдарованих школярів.

Таким чином, інноваційні дидактичні пошуки у сфері професійної педагогічної підготовки передбачають різноманітні види діяльності: *навчально-пізнавальну* (визначення пріоритетних цілей, завдань, функцій, оновлення змісту педагогічної освіти), *науково-*

дослідницьку (постановка наукової проблеми, висування та перевірка гіпотез, генерація ідей, моделювання та організація експерименту, оцінка результатів), *моделюючу* (прогнозування, предметно-змістовна імітація, імітаційна гра, мікрОВикладання, моделювання контексту майбутньої професійної діяльності), *технологічну* (розробка системи методів, прийомів, засобів досягнення поставлених цілей), *рефлексивну* (інтелектуальна та емоційно-почуттєва рефлексія в гносеологічному та емоційно-особистісному виявах).

Створена нами технологія організації і проведення Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки передбачає формування у майбутніх учителів узагальнюючих умінь, реконструювання навчальних знань у змістові аспекти.

Змістовий компонент олімпіади вміщує наступні конкурсні завдання:

1. *Творча робота*. Структура та оформлення творчих робіт мають відповідати вимогам до курсових (дипломних) робіт студентів вищого навчального закладу.

2. *Публічний захист творчої роботи* (виступ до 7 хвилин, представлення проблеми та пропозиції щодо її розв'язування).

3. *Письмова робота*, яка охоплює:

а) завдання з теорії педагогіки;

б) завдання з історії педагогіки;

в) тестові завдання;

г) педагогічну задачу (учасник олімпіади має проаналізувати задачу та обґрунтувати способи її розв'язання).

Окрім цього, учасникам необхідно підготуватися до виконання таких **творчих завдань**:

- мікрОВикладання фрагменту уроку (до 10 хв.);

- моделювання і програвання фрагменту виховного заходу (до 10 хв.);

- конкурс педагогічних талантів (продемонструвати власні здібності);

- аукціон педагогічних ідей (запропонувати та захистити оригінальну (авторську) ідею) (до 7 хв.);

- конкурс-експромт, де учаснику необхідно діяти у реальній ситуації разом з реальними дітьми.

Учитель завжди діє у конкретних ситуаціях, тому важливо ще у

період навчання у вищому педагогічному закладі освіти навчити студентів бачити ситуацію, аналізувати її, виділяти провідні ідеї, які лежать в основі пошуку її розв'язання, розробляти конструктивні схеми і варіанти практичних рішень. Саме на реалізацію такого підходу орієнтовані конкурсні завдання олімпіади “Мікровикладання”, “Моделювання виховного заходу”, “Аукціон педагогічних ідей”, “Конкурс педагогічних талантів” та „Конкурс-експромт”.

Конкурсне завдання “Мікровикладання” передбачає моделювання і програвання фрагменту уроку (до 10 хвилин), який готується учасниками олімпіади заздалегідь. Виконання даного завдання допомагає майбутньому вчителю краще підготуватися до професійної діяльності, визначити рівень своїх знань, умінь і здібностей, набути певного рівня педагогічної творчості. Журі при оцінюванні цього конкурсу враховує професійно-педагогічну спрямованість майбутнього учителя, володіння ним засобами педагогічної взаємодії, уміння встановлювати контакт з колективом учнів, знання про сучасні педагогічні технології навчання.

Мікровикладання водночас є одним з напрямів професійної підготовки майбутнього вчителя-дослідника, що допомагає студентам краще усвідомити сутність педагогічних явищ. Моделюючи фрагмент практичної діяльності вчителя-предметника, студенти розвивають свої здібності, набувають певного досвіду, вмінь та навичок. Відзначимо, що більшій частині учасників олімпіади притаманні такі якості як комунікативність, емпатія, педагогічна інтуїція, самовладання, педагогічний оптимізм, які поєднуються з глибокими теоретичними педагогічними знаннями.

Конкурс “Моделювання виховного заходу” був введений до програми Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки вперше у 2001 році. Він спрямований на перевірку рівня готовності майбутніх учителів до самостійної творчої роботи вчителя-вихователя. Для майбутнього педагога-вихователя важливо ще під час навчання оволодіти практичними вміннями з виховної роботи, серед яких: уміння сформулювати виховну проблему, аналізувати її, виділяти основні протиріччя і проблеми, правильно розуміти мету і завдання виховної діяльності, знаходити ефективні шляхи реалізації цих завдань.

Головною метою конкурсного завдання “Моделювання виховного заходу” є включення студентів у реальні ситуації практичної діяльності вчителя-вихователя, перевірка готовності майбутніх учителів до самостійного планування, організації і аналізу виховних заходів, знаходження шляхів встановлення контакту з колективом учнів, використання традиційних і нестандартних методів і прийомів для створення сприятливого емоційного фону спілкування з вихованцями.

Одним з провідних завдань підготовки майбутніх учителів у сучасних суспільних умовах є формування їх професійної компетентності, важливою складовою якої визнається вміння вчителя здійснювати дослідницьку роботу, аналізувати явища педагогічної дійсності, підвищувати власний рівень знань, залучати до пошукової роботи учнів. Саме на підготовку майбутніх вчителів до творчої, ініціативної, індивідуальної професійної діяльності, формування у них самостійного педагогічного мислення спрямовано конкурсне завдання “*Творча робота*”. Конкурсантам пропонується підготувати і захистити творчу роботу з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, соціально-педагогічних дисциплін. У процесі пошукової роботи молоді науковці розвивають можливість оволодіти основами науково-дослідної діяльності під керівництвом викладача. Наукові роботи глибоко і всебічно аналізуються членами журі за такими критеріями: актуальність, новизна, науковість, логічність, системність, повнота і глибина висвітленої проблеми, стислість, використання наукових першоджерел, оформлення.

„*Конкурс педагогічних талантів*” проводиться з метою виявлення педагогічних здібностей учасників олімпіади. При цьому конкурсантам пропонується висунути незвичайну педагогічну ідею, проект, пропозицію, план діяльності, і здійснити їх прилюдний захист. Захист може відбуватися як особисто конкурсантом, так і з залученням інших учасників олімпіади. До головних критеріїв, за якими оцінюються педагогічні ідеї конкурсантів, відносяться: змістовність; оригінальність; новизна; практична цінність для сучасної школи; ступінь можливості реалізації тощо.

Аналітико-узагальнюючий етап має на меті: аналіз підготовленості студентів до олімпіади та виконання ними конкурсних завдань; аналіз типових помилок студентів, перелік

Технологія організації та проведення студентської олімпіади з педагогіки

розділів, тем, питань, недостатньо засвоєних студентами; вироблення пропозицій стосовно поліпшення організації та проведення студентських олімпіад з педагогіки; розробку пропозицій щодо удосконалення роботи з педагогічно обдарованою молоддю у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів.

Розробка та впровадження технології професійної підготовки педагогічно обдарованих майбутніх учителів у поєднанні з гуманістично-орієнтованим підходом у навчальному процесі в Житомирському державному університеті засвідчив про суттєві зміни у розвитку складових основ професійної майстерності (про свідчать перемоги наших студентів в олімпіаді): значно збагатилася мотиваційна сфера майбутніх фахівців щодо готовності до вивчення теорії та методики педагогіки, соціально-педагогічних дисциплін; сформована потреба глибше пізнати сутність різноманітних педагогічних та соціально-педагогічних явищ і процесів; сформовані цільові установки на ідеї гуманістичної особисто-орієнтованої педагогіки; значно підвищився рівень сформованості комплексу педагогічних умінь студентів; збагатився арсенал методів, форм та засобів педагогічної взаємодії з учнями; сформована потреба у самоосвіті, самовихованні, саморозвитку їх природних можливостей [9].

ТВОРЧІ МАЙСТЕРНІ ОЛІМПІАДИ ТА ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ

I. НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТ ТВОРЧОЇ РОБОТИ

Виконання творчої роботи має сприяти більш глибокому і свідомому оволодінню психолого-педагогічними, методичними знаннями й методами науково-педагогічного дослідження.

При виборі тематики творчих робіт з педагогіки необхідно враховувати актуальні проблеми навчання і виховання на сучасному етапі розвитку школи, їх значення у професійній підготовці майбутніх учителів; керуватися суспільними потребами у розробці того чи іншого дослідження; враховувати особисті пізнавальні інтереси та можливості, а також спеціалізацію своєї майбутньої професії. Доцільно поєднувати розробку мети творчої роботи з педагогіки із попередньою науково-дослідною діяльністю з суміжних дисциплін.

Творча робота повинна мати високий теоретичний рівень, бути написаною на основі глибокого вивчення сучасних психолого-педагогічних досліджень, робіт із суміжних дисциплін і зібраного дослідником фактичного матеріалу. Питома вага пошукової діяльності при виконанні творчої роботи може бути різною: вона може мати реферативний або дослідницький характер.

У творчій роботі реферативного характеру послідовно викладаються результати попередніх педагогічних досліджень за обраною темою. Але, щоб робота дійсно набула творчого характеру, необхідні: самостійний підхід до аналізу психолого-педагогічних досліджень; порівняння різних точок зору на проблему, що вивчається; оцінювальні судження з приводу основних теоретичних положень, а не описовий переказ результатів дослідження з даної теми. Важливим є також зв'язок зі шкільною практикою.

У творчій роботі дослідницького характеру передбачається наявність експерименту й аналіз його результатів для теорії та практики навчання і виховання.

Загальні принципи творчої роботи передбачають визначення мети, завдань дослідження, предмета і об'єкта вивчення. При цьому визначення мети і завдань дозволяє зрозуміти головні напрями у вивченні обраної теми.

Одним з конкурсних завдань олімпіади є **"Захист творчої роботи"**, який повинен засвідчувати сформованість умінь конкурсантів надавати своєму виступові змістової наповненості, професійного спрямування, що викликає співроздуми і співпереживання слухачів; умінь керувати собою, своїм емоційним станом, гідно триматися перед аудиторією; вдало добирати і використовувати наочність; володіти засобами педагогічне техніки. Конкурсне завдання "Захист творчих робіт" передбачає необхідність аргументовано захистити основні ідеї дослідження, належним чином представити роботу, що можливе тільки за умови вільного володіння матеріалом; умінь виділяти головне; використовувати наочність.

Захист творчої роботи оцінюється за 27-бальною шкалою за такими критеріями: актуальність, логічність, змістовність, використання наочності, культура мовлення, глибина, оригінальність подання, вільне володіння матеріалом.

У 2002 році на конкурс „Творча робота” було представлено 76 студентських творчих робіт з 37 вищих навчальних закладів України різних типів (педагогічні університети, економічні, технічні, інженерно-педагогічні, державні та комерційні вищі навчальні заклади). За проблематикою надіслані творчі роботи можна групувати за такими напрямками: 1) загально-педагогічний; 2) історико-педагогічний; 3) етнопедагогічний; 4) соціально-педагогічний; 5) психолого-педагогічний. Студентські роботи розкривають широкую палітру проблем теорії та практики навчання і виховання, дидактики, менеджменту освіти у середніх та вищих навчальних закладах освіти. Це, перш за все, проблеми національного виховання, формування національної самосвідомості, виховання школярів у контексті загальнолюдських цінностей, гуманізації міжособистісних стосунків учнів, формування моральних цінностей, виховання естетичної культури, правової свідомості дітей та молоді, проблеми виявлення і підтримки обдарованих дітей та інші.

Загалом конкурс “Творча робота” ще раз засвідчив, що в Україні заявляє про себе потужний науковий творчий потенціал молодих дослідників, який характеризується широтою кругозору, глибиною аналізу обраної проблеми, системністю дослідної роботи, а, головне, бажанням працювати творчо, зробити свій внесок у розвиток педагогічної науки і вдосконалення навчально-виховного процесу сучасної школи [10, с. 42-48].

II. КОНКУРС "МІКРОВИКЛАДАННЯ"

Педагогічні конкурси, змагання, олімпіади спрямовані на те, щоб майбутні спеціалісти у самостійній професійній діяльності змогли витримати розумові, емоційні, фізичні, моральні навантаження, які є у педагогічній діяльності.

Непідготовленість учителя до дій у практичних ситуаціях породжує невпевненість в діях, підвищену втомлюваність, зниження інтересу до роботи з дітьми, стійке незадоволення обраною професією.

Вчитель завжди діє у конкретних ситуаціях, отже, важливо ще у педагогічному закладі освіти навчити його бачити ситуацію, аналізувати її, виділяти провідні ідеї, які лежать в основі пошуку її

розв'язання, розробляти конструктивні схеми і варіанти практичних рішень.

МікрОВикладання пропонує використання таких завдань, які передбачають розв'язання проблеми професійної спрямованості; у студентів загострюється професійний інтерес, актуалізуються наявні знання, закріплюються навички педагогічного аналізу і узагальнення, розвиваються педагогічні здібності.

Включення студентів у ситуації професійної спрямованості, а саме таким і є мікрОВикладання, створює умови, в яких майбутні вчителі одержують можливість самостійно аналізувати педагогічні процеси, опрацьовувати шляхи встановлення контакту, прийоми створення певного емоційного стану та його корекції, способи вирішення типових ситуацій взаємодії.

МікрОВикладання дає змогу сформувати основу рольової поведінки майбутнього вчителя. У педагогіці під *мікрОВикладанням* розуміють спеціально організовану і педагогічне керовану діяльність, де у спеціально створеній ігровій ситуації імітується певний реальний навчально-виховний процес.

МікрОВикладання у вузівському процесі дозволяє розкрити перед студентами соціальний зміст учительської професії, основні її кваліфікаційні характеристики, забезпечує тісний зв'язок педагогічної теорії з шкільною практикою і дає можливість побачити типові труднощі, з якими вчитель зустрічається у своїй повсякденній практиці, а також визначити шляхи їх подолання.

МікрОВикладання допомагає створити такі умови, коли вибір засобу-розв'язку досягається шляхом використання студентами теоретичних знань, одержаних у процесі вивчення педагогічних дисциплін. Це формує потребу використовувати теорію при виборі оптимальних засобів і прийомів педагогічного впливу, орієнтовної основи професійної поведінки.

Отже, провідним критерієм у мікрОВикладанні є науковість, володіння педагогічною теорією.

Використані студентом можливі варіанти виконання ролі "вчителя" дозволяють швидше побачити його особистісні якості, сформованість педагогічних дій. Фрагменти уроків та виховних заходів моделюють майбутню професійну діяльність і дають змогу з'ясувати, як застосовується студентом педагогічна тактика: вміння

Технологія організації та проведення студентської олімпіади з педагогіки

управляти ситуацією, знімати напругу, створювати позитивну атмосферу у конкретній групі.

Оволодіння педагогічною технікою - одна із сходинок, що ведуть до педагогічної майстерності і є важливим критерієм при оцінюванні майбутніх педагогів у конкурсі "мікровикладання".

Серед найважливіших умінь та навичок, що визначають педагогічну техніку, на перший план слід поставити такі:

- ✓ мовленнєві уміння та навички фонаційного дихання, правильної артикуляції;
- ✓ відбір дидактичних методів і прийомів засвоєння знань;
- ✓ переведення учня з рівня "об'єкт навчання і виховання" на рівень "суб'єкт навчання і виховання";
- ✓ створення інструментарію педагогічної дії як системи в цілому;
- ✓ оволодіння мімічними та пантомімічними засобами виразності вчителя;
- ✓ саморегуляція психічного стану і оволодіння самоспостереженням, самоконтролем, самоаналізом.

Майбутній учитель повинен зважати на те, що він є центральною особою у позанавчальній діяльності, в якій одним із домінуючих видів діяльності педагога є вміння вести діалог, організовувати процес комунікації, спілкування. Діалог може відбуватися в індивідуально-особистісній формі і у вигляді соціального діалогу, який виражає процес формування суспільної думки. Уміння вести діалог передбачає ряд професійних умінь, насамперед комунікативних. Професіонал повинен уміти вислухати, зрозуміти, пояснити, довести, запитати й відповісти, переконати, створити атмосферу довіри під час бесіди і діловий настрій у співбесіді, знайти тонкий підтекст, зняти напруження, розв'язати конфлікт.

Оволодіння комунікативною технікою спілкування - ще один важливий критерій для оцінювання мікровикладання, важлива ознака професійно-педагогічної компетентності майбутнього педагога. Серед форм мікровикладання можуть бути наступні:

- > "Діти, я хочу розповісти вам..."
- > фрагменти уроків;
- > заочні екскурсії по пам'ятних місцях;

- > звертання до учнів з різною системою пристосування в ситуації типу "Іди сюди!", "Добрий день!";
- > розповідь учителя на уроці;
- > демонстрація рухливих та пізнавальних ігор;
- > внутрішній монолог;
- > інсценізація педагогічних задач;
- > бесіда (з учнями та батьками);
- > виступ на зборах;
- > пояснення смислу крилатих виразів;
- > робота з дошкою;
- > використання ТЗН;
- > мотивація оцінок при підведенні підсумків;
- > формулювання теми, мети і завдань уроку;
- > висування головної тези, підбір аргументів та способів розв'язку.

Для ефективного мікрОВикладання бажано на початковому етапі підготовки використовувати ситуації-вправи.

МікрОВикладання-оцінка і мікрОВикладання-проблема мають певну класифікацію щодо навчальних педагогічних завдань.

1. Завдання I типу: надати відповіді на питання, сформульовані щодо певної ситуації.

2. Завдання II типу: вибрати із запропонованих варіантів вірний розв'язок.

3. Завдання III типу: самостійно сформулювати проблему (питання) на основі аналізу заданої педагогічної ситуації.

4. Завдання IV типу: розробити психолого-педагогічну характеристику об'єктів і суб'єктів виховання та їх взаємостосунків у заданій ситуації.

5. Завдання V типу: розв'язати чітко сформульовану педагогічну задачу на основі використання законів формальної логіки.

6. Завдання VI типу: розв'язати педагогічну задачу на основі педагогічних знань, діагностики і прогнозування поведінки учасників ситуації.

7. Завдання VII типу: здійснення пошуку або конструювання педагогічних ситуацій з використанням літературних джерел або фактів реальної педагогічної практики.

8. Завдання VIII типу: провести класифікацію підібраних раніше задачних ситуацій із практики навчально-виховної роботи за місцем виникнення і протікання педагогічного процесу (ситуації дидактичні, виховні, навчально-виховні), за суб'єктами і об'єктами, що взаємодіють у ситуації; за закладеними у ситуації виховними перспективами (стратегічні, тактичні, оперативні).

9. Завдання IX типу: провести професійно-педагогічний самоаналіз особистості в умовах конкретної ситуації і намітити план самовиховання.

10. Завдання X типу: проаналізувати педагогічну ситуацію, використовуючи різні поєднання творчих завдань попереднього типу.

Крім того, у мікрОВикладанні можуть бути присутніми:

1. *Аналітичні ситуації*. Вони призначені для вироблення вміння аналізувати й оцінювати педагогічну ситуацію, визначати в ній проблему, чинники, від яких залежить виникнення проблеми, а також намічати можливі шляхи і способи вирішення, які слід використовувати в аналогічних умовах.

2. *Проективні або конструктивні ситуації*. Вони призначені для вироблення вмінь самостійно будувати способи вирішення вже поставленої задачі, розробляти певний "проект" організації предметного змісту і форми діяльності учнів. Йдеться про планування уроку або позакласного заходу, про вибір навчального матеріалу для учнів, про прогнозування різних форм і видів діяльності учнів. Проективні ситуації вмішують процес попереднього аналізу ситуації, але в даному випадку моделювання ситуацій не обмежується лише аналітичними процесами, а обов'язково передбачає самостійне конструювання студентами деяких "проектів" майбутнього педагогічного впливу.

3. *Ігрові ситуації*. Сюди належать моделювання процесів реальної взаємодії, спілкування та комунікації вчителя та учнів. Основна мета полягає у формуванні у студентів - майбутніх учителів - умінь будувати свої взаємостосунки з учнем або групою учнів, домагатись здійснення педагогічних вимог. До таких завдань відносимо:

- мікрОВикладання-ілюстрацію;
- мікрОВикладання-вправу;

- мікрОВикладання з проблемним завданням;
- мікрОВикладання-оцінку.

МікрОВикладання-ілюстрація. Ці завдання враховують різні рівні пізнавальної діяльності студентів, їх активність і самостійність в оволодінні педагогічним професіоналізмом. Вони використовуються з метою засвоєння студентами нових знань, джерелом яких є педагогічний процес, здійснення зв'язку між засвоєними знаннями з безпосереднім сприйняттям, "баченням" суті навчально-виховного процесу. На цьому рівні можна використовувати мікрОВикладання-ілюстрацію. Мета її - демонстрація найбільш вдалих варіантів розв'язку педагогічної проблеми. Це можуть бути фрагменти уроків або виховних заходів, де показано різні способи організації виховної роботи, взаємозв'язок різноманітних форм.

МікрОВикладання-вправи. Демонструють більш високий рівень розвитку професійних умінь та навичок у студентів. Вони показують, як раціонально студент може знайти вихід з тієї чи іншої ситуації.

МікрОВикладання-оцінка. Спрямовує студента на прийняття правильного рішення із запропонованих варіантів, зробивши мотивований висновок.

МікрОВикладання-проблема пропонує проведення аналізу даного фрагменту уроку чи виховного заходу і вибір найоптимальніших шляхів і засобів розв'язку. Вимагає від студентів комплексних знань системи методів педагогічної роботи, розвитку педагогічного мислення [10, с. 63-67].

III. МОДЕЛЮВАННЯ ФРАГМЕНТІВ ВИХОВНИХ ЗАХОДІВ

Конкурс "Моделювання виховного заходу" був введений до програми Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки вперше. Він спрямований на перевірку рівня готовності майбутніх учителів до самостійної творчої роботи вчителя-вихователя. Адже відомо, що значна частина вчителів основну свою увагу зосереджує на роботі вчителя-предметника, тобто виділяється тенденція домінування навчальної роботи над виховною. Такі вчителі переконані, що головною метою шкільного педагога є навчальний процес, озброєння учнів знаннями, вміннями та навичками, а не

Технологія організації та проведення студентської олімпіади з педагогіки

формування особистості. Виховна ж функція вважається другорядною. Проте, як переконує життя, навчальний і виховний компоненти педагогічної діяльності неможливо розділити. Навіть виділити їх окремо для детального вивчення можна лише умовно. Тому виховна функція вчителя залишається однією з провідних у практичній діяльності шкільного педагога. А відтак дуже важливо підготувати майбутнього вчителя до виконання відповідної виховної роботи ще під час навчання у педагогічному навчальному закладі. Відсутність у студентів знань і умінь з виховної роботи породжує у них невпевненість у своїх силах, підвищену втомлюваність, яка викликана відсутністю вміння науково організувати свою діяльність і діяльність учнів, зниження зацікавленості до роботи з дітьми, і як результат - невдоволеність обраною професією. Для майбутнього педагога-вихователя важливо ще під час навчання оволодіти вмінням з виховної роботи, серед яких: уміння чітко бачити ситуацію, аналізувати її, виділяючи основні протиріччя і проблеми, правильно розуміти мету і завдання виховної діяльності, знаходити ефективні шляхи реалізації цих завдань.

Головною метою конкурсного завдання "Моделювання виховного заходу" було включення студентів у реальні ситуації практичної діяльності вчителя-вихователя, перевірка готовності майбутніх учителів самостійно планувати, організовувати і аналізувати виховні заходи, знаходити шляхи встановлення контакту з колективом учнів, використовувати традиційні і нестандартні методи та прийоми для створення сприятливого емоційного фону спілкування з вихованцями.

КОНКУРС ПЕДАГОГІЧНИХ ТАЛАНТІВ, АУКЦІОН ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ

Конкурс педагогічних талантів проводиться з метою виявлення педагогічних здібностей учасників олімпіади, які залишилися, можливо, непоміченими під час проведення інших видів конкурсів.

При цьому конкурсантам пропонується висунути незвичайну педагогічну ідею, проект, пропозицію, план діяльності, і здійснити прилюдний їх захист. Захист може відбуватися як особисто конкурсантом, так із залученням інших учасників олімпіади.

Педагогічні ідеї, висунуті учасниками олімпіади на розгляд членів журі за чотири роки, можна умовно поділити на кілька типів:

ідеї мікротипу – передбачають новації та реформи, а також оригінальні педагогічні нововведення, які студенти пропонують ввести безпосередньо у педагогічний процес (ігрові методики, тренінгові елементи, особливості суб'єкт-суб'єктних стосунків тощо);

ідеї мезорівня – передбачають введення новацій в управління школою чи іншою освітньою структурою регіонального рівня (новації в учнівському самоуправлінні, у налагодженні стосунків з громадськими, політичними, релігійними організаціями тощо);

ідеї макрорівня – стосуються перебудови, переорієнтації системи освіти в цілому або окремих її глобальних структурних елементів (системи оцінювання знань учнів, прийому випускників до вищих навчальних закладів, взаємостосунків українських та зарубіжних вузів тощо). До головних критеріїв, за якими оцінюються педагогічні ідеї конкурсантів, належать: змістовність; оригінальність; новизна; практична цінність для сучасної школи; ступінь можливості реалізації тощо.

Конкурсне завдання "КОНКУРС-ЕКСПРОМТ"

Конкурс-експромт у програму Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки було введено вперше. Причин такого нововведення можна назвати кілька:

по-перше, члени журі II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки 2001 року висловили побажання щодо введення такого типу конкурсу для того, щоб надати можливість учасникам продемонструвати свої експромт-можливості та експромт-здібності у вирішенні педагогічних ситуацій та завдань;

по-друге, такі ж само чи схожі побажання висловлювалися на минулих олімпіадах самими учасниками конкурсів;

по-третє, часто учасники конкурсів олімпіади з педагогіки використовували свої наукові проекти кілька разів: під час захисту творчої роботи і під час конкурсу педагогічних ідей, що, безумовно, знижувало цінність кожного з конкурсів, а також рівень об'єктивності їх оцінювання.

Для проведення "Конкурсу-експромту" оргкомітет олімпіади залучив учнів 7-8 класів Житомирської гуманітарної гімназії №1 -

всього 36 осіб. Школярі отримали вступну підготовку до участі у виконанні завдань; водночас у процесі проведення конкурсу виявили великі здібності до експромту і надали значну допомогу конкурсантам.

Завдання для конкурсу-експромту умовно можна поділити на кілька типів:

1. *Практичного характеру* – спрямованих на організацію дітей для вирішення дозвільних завдань (вивчення скоромовок, елементів танців, пісень, театралізованих виступів тощо).

2. *Ситуативного характеру* – на реалізацію взаємодії "вчитель-учень", "учитель-учитель", "вчитель-батьки" тощо.

3. *Організаційного характеру* – на вирішення завдань планування та організації учнівського колективу (планування роботи, роз'яснення правил поведінки, проведення КТС тощо) [10, с. 69-70].

ЗАГАЛЬНОУНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОНКУРС НА КРАЩИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОЕКТ

Мета: виявлення та підтримка обдарованої студентської молоді, розвиток їх науково-дослідницьких здібностей, формування нової генерації молодих науковців.

Завдання:

1. Виявлення обдарованої студентської молоді.
2. Стимулювання творчого самовдосконалення студентів.
3. Підвищення інтересу до поглибленого вивчення природничо-математичних, історико-філологічних та психолого-педагогічних дисциплін.
4. Розвиток навичок науково-дослідницької роботи.
5. Пропаганда наукових досягнень та інноваційних технологій.

Організатори конкурсу

- Науковий відділ Житомирського державного університету імені Івана Франка;
- Наукове Студентське Товариство;
- Науково-методичний Центр роботи з обдарованою студентською молоддю;
- профільні кафедри.

Умови конкурсу

1. У конкурсі можуть брати участь всі студенти II-V курсів університету, які проявили схильність до науково-дослідної роботи.
2. Розгляд та оцінювання творчих робіт студентів здійснюється спеціальною комісією, яка складається з представників наукового відділу, відповідних фахових, педагогічних та методичних кафедр університету, науково-методичного Центру роботи з обдарованою студентською молоддю.
3. Склад комісії затверджується науковим відділом університету у жовтні кожного навчального року.
4. Конкурс відбувається у два етапи:
I тур – факультетський, в якому беруть участь всі бажаючі студенти – роботи розглядаються конкурсними комісіями на

Загальноуніверситетський конкурс на кращий науково-дослідницький проект

профільних кафедр з 1 грудня по 30 січня поточного навчального року;

II тур – загальноуніверситетський, на який подаються кращі роботи з кожного факультету – журі конкурсу виявляє переможців.

5. Роботи мають бути подані до розгляду журі до 1 лютого 2007 року. Підсумки та заключне свято конкурсу проводяться у лютому 2007 року.

6. Переможці отримують нагороди: за I місце – 150 грн., за II місце – 100 грн., за III місце – 50 грн.

Вимоги до тематики та змісту студентських робіт

1. Творчі роботи студентів готуються з таких напрямів:

- *історико-філологічний* (історія, філософія, мови і література);
- *природничо-математичний* (математика, фізика, інформатика, біологія, хімія);
- *психолого-педагогічний* (загальна психологія, вікова психологія, педагогічна психологія, соціальна психологія, практична психологія; загальна педагогіка, історія педагогіки, етнопедагогіка; соціальна педагогіка);
- *методичний*.

2. Робота повинна висвітлювати результати власного дослідження актуальних наукових проблем (або узагальнення досвіду інших науковців та педагогів).

3. У роботі мають бути представлені пропозиції щодо розробки новітніх наукових *моделей*, авторські *технології* виховання і навчання, результати *експериментального впровадження* запропонованих інновацій тощо.

Вимоги до оформлення робіт

1. Робота має бути виконана у ком'ютерному варіанті.

2. Обсяг роботи – до 25 повних сторінок формату А4 через 1,5 інтервали українською мовою; кегль 14, розміри полів: верхнє – 20 мм, лівє – 30 мм, правє – 10 мм, нижнє – 25 мм.

3. Розміщення тексту: у правому верхньому куті над назвою тексту друкується прізвище та ініціали авторів прописними (малими) літерами; наступний рядок – прізвище та ініціали наукового керівника малими літерами; через два інтервали – текст роботи.

4. Один роздрукований примірник роботи подається разом з дискетою.

5. Структура та оформлення творчих робіт мають відповідати вимогам до курсових (дипломних) робіт студентів вищого навчального закладу.

6. Оргкомітетом передбачається друкування збірника, в якому буде представлена інформація про кожного учасника конкурсу, його наукового керівника, зміст творчої роботи. Інформація разом з фотокарткою учасника конкурсу (чорно-біла розміром 6х9) повинна бути вміщена на одній сторінці комп'ютерного тексту формату А4 через 1,0 інтервал українською мовою, кегль 12, розміри полів: верхнє – 20 мм, ліве – 30 мм, праве – 10 мм, нижнє – 20 мм.

Оргкомітет

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонова О.Є. Всеукраїнська студентська олімпіада з педагогіки та її роль у підвищенні рівня підготовки майбутнього вчителя // Науково-дослідна робота студентів: аспект формування особистості майбутнього вченого, фахівця високої кваліфікації: Зб. матеріалів Першої міжнародної науково-практичної конференції. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2002. – С.328-332.
2. Антонова О.Є. Професійна підготовка педагогічно обдарованого вчителя: проблеми, досвід, технології // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр. – У 2-х ч. – Ч.2. – Київ – Вінниця: ДОВ Вінниця, 2002. – С. 163-168.
3. Антонова О.Є. Розвиток педагогічної обдарованості майбутнього вчителя як педагогічна проблема // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та вузі: Зб. наукових праць. – Рівне: Волинські обереги, 2002. – С. 181 – 185.
4. Антонова О.Є. Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу: Монографія. – Житомир: Житомир. держ. ун-т, 2005. – 456 с.”
5. Дубасенюк О.А. Науково-дослідна робота та інноваційна діяльність студентів університету // Науковий пошук молодих дослідників: Зб наук. пр. / За ред. канд. пед. наук. Єремєєвої В.М. – Житомир, Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2005. – Вип. 2. – С. 5-8.
6. Дубасенюк О.А. Стан науково-дослідної роботи у Житомирському державному університеті імені Івана Франка за 2004 рік // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – Вип. 20. – С. 201-207.
7. Дубасенюк О.А. Творчий пошук молодих дослідників у сфері педагогічних наук // Педагогіка та психологія: Зб. наук. праць. – Харків: ХДПУ, 2001. — Ч. 2. – Вип. 19. – С. 19-23.
8. Дубасенюк О.А. Науковий пошук молодих дослідників Житомирського державного університету // Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами інноваційних освітніх технологій: Випуск 2: Зб. наук, праць /За заг. ред. О.А.Дубасенюк, О.Є.Антонової. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2005. – С. 3-6.
9. Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Технологічний підхід до організації роботи з педагогічно обдарованою молоддю (на прикладі Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки) //Вісник Житом. пед. ун-ту. – Вип.14. – 2004. – С. 3-6.

О.Є. Антонова, О.А. Дубасенюк, Н.Г. Сидорчук
Обдарована студентська молодь: здобутки, пошуки, перспективи

10. *Методика* організації та проведення Всеукраїнської олімпіади з педагогіки: Вид. 3-є. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 100 с.
11. *Методичні* рекомендації до організації та проведення Всеукраїнської олімпіади з педагогіки: Вид. 2-е, доп. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2001. – 74 с.
12. *Сидорчук Н.Г.* Мала академія наук як форма організації науково-дослідної діяльності учнів // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр. – Випуск 5 / Редкол.: І.А.Зязюн та ін. – Київ-Вінниця, 2004. – 745 с. – С.124-130.
13. *Сидорчук Н.Г.* Науково-дослідна робота як складова професійної підготовки в зарубіжних країнах // Соціально-педагогічні проблеми сучасної середньої та вищої освіти в Україні: Зб. наук. праць / За заг. ред. Сейко Н.А. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-тет, 2002. – 330 с. – С.87-90.
14. *Сидорчук Н.Г.* Організація науково-дослідної роботи студентів педагогічних навчальних закладів // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та вузі. Зб. наукових праць. Випуск 3. – Рівне: Волинські обереги, 2002. – 276 с. – С.117-120.
15. *Сидорчук Н.Г., Антонова О.Є.* Мала академія наук як форма організації наукової діяльності учнів: Методичні рекомендації. – Житомир, Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2004. – 36 с.

ЗМІСТ

Вступ	3
I. Положення про роботу з обдарованою студентською молоддю	7
II. Структура науково-методичного центру роботи з обдарованою студентською молоддю	19
III. Робоча концепція обдарованості	20
IV. Напрями діяльності Центру	22
▪ 4.1. аналітично-інформаційний	22
▪ 4.2. науково-дослідницька робота студентів.....	28
▪ 4.3. Наукове Студентське Товариство як форма підготовки майбутнього вчителя до науково-дослідної роботи	39
▪ 4.4. розвиток художньо-естетичної творчості	44
▪ 4.5. відділ довузівської підготовки педагогічно обдарованих школярів.....	51
▪ 4.6. відділ професійно-педагогічної творчості	54
▪ 4.7. технологія розвитку педагогічної обдарованості майбутнього вчителя	57
▪ 4.8. підготовка студентів до участі у Всеукраїнських олімпіадах.....	75
▪ 4.9. технологія організації та проведення Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки	76
▪ 4.10. творчі майстерні олімпіади та їх діяльність	83
1) написання та захист творчої роботи	83
2) конкурс „Мікровикладання”	85
3) моделювання фрагментів виховних заходів	90
4) конкурс педагогічних талантів, аукціон педагогічних ідей ...	91
5) конкурсне завдання „Конкурс – експромт”	92
V. Загальноуніверситетський конкурс на кращий науково-дослідницький проект	94
Перелік використаних джерел і літератури	97

Наукове видання

Олена Євгеніївна Антонова,
Олександра Антонівна Дубасенюк,
Нінель Герандівна Сидорчук

**Обдарована студентська молодь:
здобутки, пошуки, перспективи**

Науковий збірник

Житомир

Житомирський державний університет
імені Івана Франка

Надруковано з авторських оригінал-макетів.

Підписано до друку 0 __. __. 2006. Формат 60х90/12. Ум. друк. арк.
Обл. вид. арк. Друк різнографічний. Зам. __. Наклад 300.

Поліграфічний центр ЖДУ, вул. Велика Бердичівська, 40